

ምዕራፍ ሦስት

የኢትዮጵያ ቃለ ሕይወት ቤተ
ክርስቲያን አመሠራረት

በዶ/ር ላምቤ የተመራው የመጀመሪያው የኤስ. አይ. ኤም የሚሰየሩትን ቡድን

12. " በሩ ተንኳኳ! "

በመላው አሜሪካ፥ በአፍሪቃ፥ በእስያና በአውስትራሊያ ከፊሉ አውሮጳ ገና ስለወንጌል ባልሰማበት ዘመን በ330 ዓ.ም. ክርስትናን እንደተቀበለች በሚነገርባት ምድር እንደገና ስለመጀመሪያ ነገር ማውራት ለጸሐፊዎችም ሆነ ለአንባቢዎች በተለይም ክርስትናን የእናት የአባቱ ብሉም እንደ አገሩ ባህል አድርጎ ለሚቆጥረው ትውልድ የማይዋጥ መራራ እውነት ነው።

ቀደም ሲል እንደተጠቀሰው ጀርመናዊው ፒተር ሄይሊንግ ወደ ኢትዮጵያ ሲመጣ ዕድሜው ወጣት ከመሆኑም በቀር አፍላ ጉልበቱ በልዩ ልዩ ሙያ የተካነ ነበር። ወጣቱ የሕክምና ባለሙያ፥ የሕግ ትምህርት ምሩቅ እና የተለያዩ ቋንቋዎችንም አጣርቶ የሚናገር ሰው ነበር። ወደ ኢትዮጵያ ሲገባ የመንግሥት ጋብቻ ለነበራት ቤተ ክርስቲያን አዲስ የተሾሙትን ጳጳስ አቡነ ማርቆስን አጅቦ እንደነበረ ታሪክ ተመራማሪዎች መዝግበውታል። ከግብፅ እስከ ኢትዮጵያ በነበረው ረዥም የመርከብ፥ የግመል፥ የፈረስ እና የእግር ጉዞ ለኢትዮጵያ ቤተ ክርስቲያን አንዳች ፋይዳ ያለው ነገር ሊሠራ እንደሚችል እርግጠኛ ሆኖ ነበር ለሜን ኢትዮጵያ የደረሰው። የሉተራን ቤተ ክርስቲያን አባል የነበረው ፒተር ሄይሊንግ ጊዜ ሳያጠፋ የዮሐንስ ወንጌልን ወደ አማርኛ ቋንቋ ተርጉሞ ለተራው አማኒ ገጸበረከት አድርጎ ለማቅረብ የሞከረ ሰው ነበር።

በአበሻ ምድር ላይ የወንጌልን ዘር በሥልጣን ለመዝራት ከሞከሩት ሚስዮናዊያን መካከል እንግሊዛዊው ሔንሪ ሶልትም ተጠቃሽ ሆኖ እናገኘዋለን። አመጣጡ እንደሚስዮናዊ ሳይሆን በእንግሊዝ ንጉሥ ጆርጅ ሦስተኛ ትዕዛዝ ከኢትዮጵያ ጋር ወዳጅነትን ለመመሥረት ነበር። ሔንሪ ሶልት በ1805 እ.ኤ.አ. ዓ.ም. አንስቶ በቀጣዮቹ አምስት አመታት ሁለት

ጊዜ ኢትዮጵያን ኅብኝቷል። ከሁለተኛው ዙር ጉብኝቱ በኋላ በግብፅ ዋና ከተማ በካይሮ ካለው የእንግሊዝ ቆንሰላ ጋር በመተባበር ወደ ኢትዮጵያ በሚሄዱ ነጋዴዎችና ኅብኝዎች አማካይነት መጽሐፍ ቅዱስ ወደ አገር ውስጥ የሚገባበትን መንገድ አሰናዳ። መጽሐፍ ቅዱስ በአባ ሮሜ (አባ አብርሃም በመባልም ይታወቃሉ) በተሰኙ የጎጃም መነኩሴ አማካይነት በ1818 እ.ኤ.አ. ዓ.ም. ወደ አማርኛ ከተተረጎመ እና ዊሊያም ጆዌት በሚባል ሚስዮናዊ ተመርምሮ በ1840 (እ.ኤ.አ.) ከታተመ በኋላ በርካታ ቅዱሳት መጻሕፍት ወደ ኢትዮጵያ እንዲገቡ ያደረገው ይኸው ሒንሪ ሶልት ነበር። በዚህን ጊዜ ሒንሪ ሶልት በካይሮ የእንግሊዝ ቆንሰላ ውስጥ ሁነኛ ሰው ሆኗል።

የአማርኛውን ትርጉም ለኅተመት እንዲበቃ እገዛ ያደረገው ዊሊያም ጆዌት Church Missionary Society የተሰኘው ሚሲዮን የመጀመሪያው መልእክተኛ ነበር። ይኼው ሚሲዮናዊ በ1837 (እ.ኤ.አ.) ዓ.ም. ከሸዋው ንጉሥ ሣህለ ሥላሴ ጋር ግንኙነት ፈጥሮ ጥቂት ተቀባይነትንም አግኝቶ ነበር። ነገር ግን ሚሲዮናዊው በንጉሥ ሣህለ ሰላሴ ፊት ሞገስ ማግኘቱ ለብዙ ጥርጥር የዳረጋቸው የኦርቶዶክስ ቤተክርስቲያን ካህናትና ቀናዲ ምዕመናን ቤተመንግሥቱን በወሬ ጉምጉምታ ናጡት። በዚህ ብቻ አላበቃም በሐምሌ ወር 1843 እ.ኤ.አ. ሚስዮናዊው ከአገር እንዲባረር ተደረገ። ዊሊያም ጆዌትና ሌሎችም ሚስዮናውያን በቆዩበት ስድስት ዓመታት ጊዜ ውስጥ ስምንት ሺህ የአማርኛና የግዕዝ መጽሐፍ ቅዱሶችና የቅዱሳት መጻሕፍት ቅጂዎች በተራው ምእመን እጅ ሊደርስ ችሏል። የማይሞተው የወንጌል ዘር ከተዘራ በኋላ፣ የሚበቅልበትንና የሚለመልምበትን ቀን በእምነት እያዩ ወንጌላውያን ሚስዮናውያን ወደ አገራቸው ተጓዙ።

ሌላው መከራ የተደረገው በዐፄ ቴዎድሮስ ዘመነ መንግሥት ነበር። ንጉሡ በሚስዮናውያን ላይ የነበራቸውን ጥልቅ ጥርጣሬ ከሚከተለው አነጋገር መረዳት ይቻላል፤

(እኔ)... በሚገባ አውቃለሁ። የኤርፓ መንግሥታት አንድ አገር ለመያዝ ሲፈልጉ መጀመሪያ ሚስዮናውያንን ይልካሉ። ቀጥለውም ሚስዮናውያናቸውን የሚያጠናክር ቆንሲል ብለው ይሾማሉ። ከዚያም በኋላ ቆንሰሉን የሚጠበቅ ብለው የጦር ወታደሮችን ይልካሉ። እኔ እንደ ሒንዱስታን ራጃ ቂል ሆኜ እንደዚያ እንዲደረግ የምፈቅድ አይደለሁም።”¹

ከዐፄ ቴዎድሮስ በኋላ የተነሡት ዐፄ ዮሐንስ 4ኛም እንዲሁ ለወንጌል መልእክተኞች ፊት የሚያሳዩ ንጉሥ አልነበሩም፤ እጅግ ቀናኢ ኦርቶዶክስ ነበሩና። በዚህም ምክንያት በምፅዋ አካባቢ ሰፍረው ወደ መሐል አገር ለመግባት የንጉሡን መልካም ፈቃድ ሲጠበቁ የኖሩት የስዊድን ወንጌላዊት ሚስቶን አባላት ትምህርት ቤት ከፍተው የቀለም ትምህርትና ወንጌል ማስተማርን ሥራዬ ብለው ተያይዘውት እንደነበር ባለፍነው ምንባብ ተገልጿል።

የዳግማዊ ዐፄ ምኒልክ ዘመን መንግሥት፤ ኢትዮጵያ ጥንታዊ ገናናነቷን የምታድሰበት ዘመን የመሆኑን ያህል ከንጉሡ ኃይልነት እኩል ከሚስፋፋ ግዛቶች ውስጥ የአቅኚዎችን እግር ተከትለው የሚተክሉት የኦርቶዶክስ ቤተክርስቲያናት ቁጥር እጅግ ብዙ ነበር። ለተራው ሕዝብ የነፍስ ጥማትና ረሃብ ለመመለስ ግን መንፈሳዊ አቅም አልነበራቸውም። በሌላ በኩል ግን ተራው ሕዝብ በተለይም የደቡብ ኢትዮጵያ ሕዝብ የኦርቶዶክስ ክርስትናን እንደገዢ ሃይማኖት ስለሚቆጥር ለስሜቱርቅ፣ ለባህሉ እንግዳ ሆኖበት እንዳሳለፈ በርካታ የአገርና የውጭ ተመራማሪዎች የመዘገቡት እውነት ነው።

ለዋቢነት ያህልም፤ "በስሜንኞቹ ቅኝ ገዢዎች እጅ ከደረሰባቸው ብዝሃና ጭቆና የተነሣ በወላይታዎች መካከል የኦርቶዶክስ እምነትን ለማስፋፋት የተደረገው መከራ ውጤት አልባ ነበር"፡፡² በማለት አንድ የታሪክ ጽፈዋል።

በሌላ አንጻር ስንመለከተው በሕዝቡ መካከል የተዘራው የእውነት ቃል እንዲበቅል ተስፋ የታዩበትም ዘመን ነበር። ቁጥራቸው ተበራክቶ እንደ "ኃይል" ለግምት ባይበቁም እንኳን ከቤተክህነት ዙሪያ ሳይቀር አፈንጋጭ ዲያቆናትና ካህናት ስማቸው ለአደባባይ የተጋለጠበት ዘመን ነበር። "ፀረ ማርያም" ወይም "ካቶሊክ" እየተባሉ ተገርፈዋል፤ ተሰደዋል፤ ተዋርደው እና ተንቀው ከማኅበረሰቡ የዕለት ተዕለት እንቅስቃሴ ያለፈቃዳቸው ታቅበው በቤታቸው እንዲውሉ ተፈርዶባቸዋል።

የአንድ መቶ ዓመቱ ማንኳኳት ምላሽ ማግኘት የጀመረው በአልጋ ወራሽ ተፈሪ መኮንን አስተዳደር ወቅት ነበር። ይህን ጉዳይ በተመለከተ አልበርት ብራንት የተባሉት ሚሲዮናዊ፤ "እግዚአብሔር ለኢትዮጵያ ሕዝብ የነፍስ ጥማት ለመድረስ እጁን የዘረጋበት ዘመን" በማለት ይገልጹታል።³

13. በሩ ተከፈተ

" እርሱም ይከፍታል የሚዘጋም የለም፤ እርሱም ይዘጋል

የሚከፍትም የለም። " (ኢ.ሳ.22:22)

የኢትዮጵያን ምድር ለወንጌል እንድትመች አድርጎ ለመክፈት በዘመናት ውስጥ እግዚአብሔር የተጠቀመባቸውን ባሪያዎቹን ስናስብ የዶ/ር ቶማስ ላምቤ ስም ተገቢውን የክብር ቦታ ይዞ እናገኘዋለን።

አሜሪካዊው ዶክተር ቶማስ ላምቤ የወንጌልን ዳር ድንበር ለማስፋት በፋና ወጊነታቸው ከመታወቃቸውም በላይ ተጓዳኝ የሕክምና ሙያቸው ከአልጋ ወራሽ ተፈሪ መኮንን (ቀ.ጋ.ሥ.) ጀምሮ የአገሪቱን ቁልፍ ሥልጣን ከያዙት መኳንንቶችና መሣፍንቶች ጭምር ወዳጅነት ለማትረፍ የቻሉ ሰው ነበሩ። የላምቤ ወዳጅነት በመሣፍንቱና በመኳንንቱ ብቻ የተገደበ አልነበረም። ለታመመው፣ ለታረዘው እና ለተቸገረው ሁሉ እውነተኛ ወዳጅ እንደነበሩ ሰውየውን በአካል የሚያውቋቸው ሰዎች ዛሬም ይናገራሉ።⁴

በ1900 ዓ.ም. በአሜሪካ ፕሬስቢቴሪያን ሚሽን በኩል ድንበር ዘለል አገልግሎታቸውን በሱዳን አገር የጀመሩት ላምቤ በተከታታይ አስራ ሁለት አመታት በኑኤር እና ሽሉክ በተሰኙት ጎሣዎች መካከል በመገኘት ሰፊ አገልግሎት ሰጥተዋል። በዳግማዊ ምኒልክ ቤተ መንግሥት እንደ ልጅ ሆነው ያደጉትና በኋላም የወለጋ ክፍለ አገር ጠቅላይ ገዢ የነበሩትን የደጃዝማች ብሩን ወታደሮች የፈጀ ወረርሽኝ በተነሣበት ወቅት ቶማስ ላምቤ ከድንበር ጣቢያቸው በናስር በኩል ወደ ወለጋ ገብተው የሕክምና እርዳታ እንዲያደርጉ ደጃዝማቹ አስመጧቸው። ትውውቁ ወደ ወዳጅነት ተለውጦ ጭራሹኑ በ1912 ዓ.ም በሳዮ የሚሲዮን ጣቢያ ከፍተው ሁለንተናዊ አገልግሎት መስጠት እንዲችሉ ምክንያት የሆነው አጋጣሚም ይሄው ነበር።

ደጃዝማች ብሩ በወለጋ ገዢነታቸው ብዙም አልቆዩ፣ በምትካቸው ደጃዝማች ይገዙ ተሹመው እሳቸው ወደ አዲስ አበባ እንዲመለሱ ተደረገ። ይህ ሹም ሽር የተደረገው ዶ/ር ላምቤ ኢትዮጵያ ውስጥ መኖር በጀመሩ

በሦስት ዓመት ጊዜ ውስጥ ነው። ያ አጋጣሚ ግን ለእግዚአብሔር ሥራ ወዳጆችን የሚያተርፉበት ሁኔታን አመቻችላቸው። ከደጃዝማች ብሩ ሌላ በወለጋ ክፍለ አገር የአንድ አውራጃ ገዢ የነበሩትን ደጃዝማች መሸሻን እንዲሁም የኢሉባቦር ጠቅላይ ገዢ የነበሩትን የራስ ናደው አባወሉን ወዳጅነት ያተረፉት በሳዮ ሚሲዮን ጣቢያ ሲያገለግሉ ነበር።

በራስ ናደው አባወሉ ወዳጅነት ምክንያት ዶ/ር ላምቤ ወደ አዲስ አበባ ሄደው አልጋ ወራሽ ተፈሪ መኮንንን ለማግኘት እንዲችሉ ጥርጊያ መንገዱ ተከፈተ። በንጉሡ አደባባይ የሚውሉበት ሁኔታ ተመቻቸ። ግጥምጥሙ እንዲህ ነበር፤

በገዛነው ቤት በረንዳላይ ነበር የተኛነው። አንድ ሌሊት የውጪኛው በር በኃይል በመንኳኳቱ ከእንቅልፋችን ተቀስቀስን። የተከበሩ ራስ ናደው በአምሳ ያህል የታጠቁ ወታደሮቻቸው ታጅበው አየናቸው። የመጡበት ምክንያት ሌሊት በተኾበት ተባይ በጆሮአቸው ውስጥ ገብታ ስላሰቃየቻቸው ነበር። እንደ አጋጣሚ የጆሮ መመርመሪያ መሣሪያና ወረንጦ ነበረኝና በቀላሉ አውጥቼ በትንሹ ጠርመስ ውስጥ አድርጌ ተባዩዋን እንዲመለከቷት ሰጠኋቸው። ብልቃጧን በአንዱ ወታደራቸው እጅ አሳልፈው ሰጡ ወታደሩ በብልቃጡ ውስጥ ያለውን ተባይ እየተመለከተ ግንደ በል እንደሆነና ሐኪሙ (ላምቤ) ባያወጣው ኖሮ ጭንቅላታቸውን ቦርቡሮ ሊገድላቸው ይችላል እንደነበር በማስረገጥ ነገራቸው። ተባዩ ወታደሩ የሚናገርለት አይነት እንዳልሆነ ሳስረዳው፤ እኔ ተባዩን ከጆሮ የማውጣት እንጂ አይነቱን የመለየት እውቀት እንደሌለኝ ፈርጠም ብሎ ተናገረ። ከእኔ ይልቅ የወታደራቸውን ንግግር ዋጋ የሰጡት ራስ ናደው ለአልጋ ወራሽ ራስ ተፈሪ መኮንን ደብዳቤ ጻፉልኝ፤ ደብዳቤው እኔ ሕይወታቸውን እንዴት እንዳተረፍኩ፣ እና ሌላም ከአንድ ወር በኋላ በአልጋ ወራሹ ፊት ስቀርብ ምገስ ይሆናል ያሉትን ትንሹንም ትልቁንም ሐተታ የያዘ ነበር።⁵

ዶ/ር ቶማስ ላምቤ አዲስ አበባ ከደረሱ በኋላ የአልጋ ወራሹንና የሌሎቹንም መሣፍንት ልቦና ለመሳብ ጊዜ አልወሰደባቸውም። በእያንዳንዱ ርምጃ በፍጹም ጥንቃቄ ስለሚረመዱ እጅግ ወግ አጥባቂ የሆነውን የቤተ መንግሥት ፕሮቶኮል እንኳን ያለማዘነፍ ለመፈጸም የሚተጉ ሰው ነበሩ። ከአልጋ ወራሽ ተፈሪ መኮንን ጋር በተገናኙበት ጊዜ

በልዑል ተፈሪና በእግዚአብሔር ፊት ያለነቀፋ ሆነው ለመገኘት ያደረጉትን ጥረትና ያጋጠማቸውን ፈተና አንድ ጸሐፊ ሲጽፉ እንዲህ ብለዋል፤

አልጋ ወራሹን ለማግኘት ብዙ ደጅ መጥናት አስፈላጊ ነበር በቤተ መንግሥት ባህል መሠረት ትክክለኛ ቀጠሮ አይያዝም። ... በቤተ መንግሥት ዙሪያ ደጅ ከሚጠናው ባለጉዳይ መካከል በቀናት፣ በሳምንታት አንዳዴም ከወራት ቆይታ በኋላ ሲጠራ ለመግባት ዝግጁ ሆኖ መጠባበቅ ግድ ነው። አንዳንዶችም ጭራሽ ሳይጠሩ የሚረሱ አሉ።

አንድ ቀን ግን ለዶ/ር ላምቤ ከቤተ መንግሥት ስልክ ሲደወል የሚሲዮኑ ግቢ ነፍስ ዘራ። ዶ/ር ላምቤ ምርጥ ኮት፣ ሸሚዝና ሱሪ ለበሱ፤ ክራሻት አሰሩ፣ ባርኔጣቸውን ደፍተውና በነጭ ፈረሳቸው እየጋለቡ ወደ ቤተ መንግሥት ሄዱ። ላምቤ በዚህች አገር ውስጥ የሚሰዩን ሥራ ለመሥራት እየጠየቁ ባሳለፏቸው ዓመታት ብዙ ተምረዋል። አርቶዶክሳዊት ቤተ ክርስቲያን ለፕሮቴስታንቶች መልካም አስተያየት እንደሌላት በደንብ ተገንዝበዋል። እስከዚያ ሰዓት ድረስ የሰዊድን ሚስዮን ብቻ ነበር ይፋ የሥራ ፈቃድ የነበረው፤ ያውም ከዋና ከተማው ውጭ ባሉ የሰሚን የአገሪቱ ክፍሎች። ስለዚህም ስለአርቶዶክስ ቤተ ክርስቲያን አስተያየት ቢጠየቁ በጥንቃቄ መመለስ እንዳለባቸው ተገንዝበዋል።

ሦስተኛው የዶክተሩ ጭንቀት " አልጋ ወራሹ የአልኮል መጠጥ ቢጋብዙኝ ምን እሆናለሁ?" የሚለው ነበር። የአንድ ልዑል ግብሣ እምቢ ማለት ትክክል ነውን? እንዲህ ባደርግ የጉብኝቴን ዓላማ ደመና አለብሰው ይሆንን? እዚህ ጭንቀት ውስጥ ያሉት ሚስዮናዊ ንደኞቹስ ቢሆኑ ምን ያደርጉ ነበር? ጭንቀታቸውን በጸሎት ለጌታ ነገሩ።

በፈረሳቸው እየጋለቡ ወደ ቤተመንግሥት ሲገሠግሡ፤ ፈረሳቸው ከቁጥጥራቸው ውጭ ጭፍቅ ባለው ቁጥጭ መካከል ሲጋልብ የቆንጥሩ ጫፍ ሱሪያቸውን ከመቀመጫቸው አቅጣጫ ቀደደው፤ አራተኛ ፈተና። ምን ይደረግ? ከሌላ ባለሥልጣን ጋር ለተለዩ ጉዳይ የተለዩ ቀጠሮ ቢሆን ኖሮ ተለዋጭ ቀጠሮ ለመያዝ በቂ ምክንያት ነበር፤ ይህ ግን በአሳር የተገኘ ጥሪ ነው። ሱሪ ለመቀየር ጊዜ፣ ቀጠሮም ለመቀየር ዕድል አልነበረም። በቀዳዳ ሱሪ ቀጠሉ። ዶ/ር ላምቤ ቤተ መንግሥት እንደደረሱ አጋፋሪዎቹ ተቀበሉአቸውና ወደ አልጋወራሽ የግል ጸሐፊ መሩአቸው።

የግል ጸሐፊው "አልጋወራሽ የእርስዎን መምጣት እየተጠባበቁ ነው። ወደ ዙፋኑ አቅጣጫ ሲቀርቡ እጅ ይነግሉ... ደግሞ ደጋግሞ በማጎንበስ እጅ መንሣት በባህላችን ተገቢ ነው፤ ከሁሉም በላይ ግን ወደ አልጋወራሹ ሲገቡና ሲወጡ ጀርባዎን ማሳየት ሊታለፍ የማይገባ ነውር መሆኑን ይወቁ፤ እያለ የቤተመንግሥቱን ፕሮቶኮል አስረዳቸው"⁶

ነህምያ በንጉሡ በአርጤክስስ ዘመን ለሰማይ አምላክ እንደ ጸለየ ዶክተር ላምቤም እንዲሁ ለምህረትና ለሞገስ ጸለዩ። ወደ አልጋ ወራሹ ፊት ሲቀርቡ ሞቅ ያለ ሰላምታ ሰጧቸው። ከሁሉም በላይ ወደ ወለጋ እንዲመጡ የጋበዟቸው ወዳጃቸው ደጃዝማች ብሩን ከልዑል ተፈሪ መኮንን ጎን ተቀምጠው ሲያገኟቸው ስሜታቸው ተፈታ፤ ሰውነታቸው ተዝናና። ላምቤ ወለጋ ሲገቡ የደጃዝማች ብሩ መሾም፤ ከጥቂት ጊዜ በኋላም ተሽረው ወደ አዲስ አበባ መመለስ እንደገናም በቤተመንግሥት የክብር ቦታ መቀመጥ እና እንዲህ ባለው ጊዜ፤ እንዲህ ባለው አጋጣሚ ከላምቤ ጋር መገናኘት እንደዘበት ሳይሆን የሰማይ አምላክ በዘላለም እቅዱ ውስጥ የመዘገበው መሆኑን ማስተዋሉ ተገቢ ነው።

የዶክተሩ ሁለተኛ ጭንቀት በወይን ጠጅ ምትክ ግብዣው ሻይ እንዲሆን ሲታዘዝ ተቃለለ። በውይይታቸው መሐል የኦርቶዶክስ ቤተ ክርስቲያን ጉዳይ ከምንም አንጻር ያለመነሣት ሦስተኛው የላምቤ እፎይታ ነበር። ከሁሉም በላይ በደቡብ ኢትዮጵያ ለመሥራት ያቀረቡት ጥያቄ በአልጋ ወራሹ ዘንድ ተቀባይነት ማግኘቱ ታላቅ የሥራ ጅማራ ማረጋገጫ ሆነ። የተገኘው የሥራ ፈቃድ ግን እምብዛም የሚያስርጥ አልሆነም። ምክንያቱም አልጋ ወራሹን የወግ አጥባቂዎቹ መሣፍንት እና የቤተክህነቱ መጋረጃ ገና እንዳጠላባቸው ስለነበር ግልጽና የማያመነታ ፈቃድ ለመስጠት አልደፈሩም ነበር።

ያም ሆነ ይህ የጥበብና የማስተዋል አምላክ እግዚአብሔር ብሏልና ከመልካሙ አልጋ ወራሽ እጅ በደቡብ ኢትዮጵያ ወንጌል ለመስበክ የሚያስችል ፈቃድ ተገኘ፤ እነሆ በሩም ተከፈተ።

የአልጋ ወራሹና የላምቤ ግንኙነት የበለጠ ተጠናክረ። እንዲያውም በ1914 ዓ.ም ወደ አሜሪካ ለእረፍት ሲሄዱ ለዚያን ጊዜው የአሜሪካ ፕሬዝዳንት ለሐርዲንግ አልጋ ወራሽ ተፈሪ መኮንን የጻፉትን የአደራ ደብዳቤ ይዘው ለመሄድም በቁ። ሁለቱ በተሰማሙት መሠረትም በአዲስ

አበባ ከተማ ጉለሌ አካባቢ አንድ ሆስፒታል ለማሠራት ገንዘብ ያሰባሰቡት በዚህኛው ጉዞአቸው ጊዜ ነበር። ላምቤ በ1915 ዓ.ም ወደ ኢትዮጵያ ተመልሰው እንደመጡ ዛሬ የፓስተር ኢንስቲትዩት የሚባለውን ቀድሞ በተለመደ የላምቤ ሆስፒታልን የሕንጻ ሥራ ጀመሩ።

የሚስዮኑን ሥራ ከአዲስ አበባ አውጥተው ወደ ደቡብ ኢትዮጵያ ለማዘለቅ ከላካቸው የሚስዮን ድርጅት ሙሉ ትብብር ያላገኙት ላምቤ ሆስፒታሉን እያነጹና እያደራጁ እስከ 1919 አዲስ አበባ ከቆዩ በኋላ በዚሁ ዓመት ወደ አሜሪካ ሄዱ። ኢትዮጵያ ከመጡ ወዲህ ሁለተኛ ዙር የእረፍት ጉዞ ማድረጋቸው ነው። ሰውዬው ወደ አገራቸው የሚሄዱት ለእረፍት ቢሆንም እንኳን እፎይ ብለው የሚተኙ ሰው ግን አልነበሩም። በተከፈተው በር ገብቶ የእግዚአብሔርን እርሻ የሚያርስ ተጓዳኝ እስከሚያገኙ ድረስ ጥረታቸውን አላቋረጡም።

14. አጣማጅ ፍለጋ

የሱዳን ኢንቲሪየር ሚስዮን (Sudan Interior Mission - SIM) የተቋቋመው እንደ ኤውሮጳውያን ዘመን አቆጣጠር በ1893 ዓ.ም. በካናዳ አገር በቶርንቶ ከተማ ነው። መሥራቾቹ ዋልተር ጋዋንስ፣ ሮውላንድ ቢንግሃም እና ቶማስ ኬንት ይባላሉ። ከስያሜው መረዳት እንደሚቻለው ሚሲዮኑ የተቋቋመበት ዋና ዓላማ ከሰሐራ በታች እና ከምድር ወገብ በላይ ላለው የአፍሪቃ ክፍል መንፈሳዊ ጥማት መልስ ለመስጠት ነበር።

ሚስዮናውያኑ ጣቢያቸውን በቻድ ሐይቅ አካባቢ ለመመሥረት ወደዚያው ለመዘለቅ ሲሞክሩ የኒጀርን ወንዝ እንዳይሻገሩ "ሮያል ኒጀር ካምፓኒ" በተባለ የሚስዮን ጣቢያ ድርጅት በኩል ተቃውሞ ደረሰባቸው። ዋልተር ጋዋንስ እና ቶማስ ኬንትም ምዕራብ አፍሪካ እንደገቡ ብዙም ሳይቆዩ በድንገተኛ ሕመም ምክንያት ሞቱ። ሮውላንድ ቢንግሃም ግን በወባ ህመም ምክንያት እጅግ ተዳከመው ወደ ናይጄሪያ (ሌጎስ) ተመለሱ። የጀመሩትን ጉዞ ከዳር ለማድረስ ሙከራ አድርገው ያልተሳካቸው ቢንግሃም እ.ኤ.አ. በ1895 ዓ.ም. ወደ ትውልድ አገራቸው ተመለሱ። በ1898 እ.ኤ.አ. በቶርንቶ ከተማ የመጀመሪያውን የኤስ.አይ.ኤም. ካውንስል አቋቋሙ።

ከእግዚአብሔር የተቀበሉት ሸክም ከጊዜ ጋር የተጣጣመ የመሰላቸው ቢንግም በ1909 እ.ኤ.አ. እንደገና ወደ ናይጄሪያ ሌጎስ መጡ። አሁንም በጽኑ ታመው ለሞት አንድ እርምጃ ሲቀራቸው ከአንድ ወር ቆይታ በኋላ ወደ አገራቸው ተላኩ።

ሦስተኛው ጥረት ተሳካላቸውና በ1902 እ.ኤ.አ. በናይጄሪያ ዋና ከተማ በሌጎስ የኤስ.አይ.ኤምን የመጀመሪያ የሚስቶን ጣቢያ አቋቋሙ። በናይጄሪያ የተገኘው ፍሬ ምናልባት ወደ ቻድ ለመዝለቅ ስላልተሳካላቸው የአዘኑትን ሐዘን የሚያካክስ ነበር። በናይጄሪያ የወንጌል ሥራ መስፋፋት በ1954 እ.ኤ.አ. የምዕራብ አፍሪቃ ወይንም Evangelical Church of West Africa (ECWA) የሚባለውን ጠንካራ ድርጅት ሊወልድ ቻለ።

ከዚህ ሌላ ኤስ.አይ.ኤም. በኒጀር አገር በ1924 ዓ.ም (እ.ኤ.አ.), በቡርኪናፋሶ (አፐር ቮልታ) በ1930 ዓ.ም በሱዳን በ1930 ዓ.ም (እ.ኤ.አ.), በኢትዮጵያ ደግሞ በ1920 ዓ.ም (1927 እ.ኤ.አ.) ሥራውን ለመጀመርና ለማስፋፋት ቻለ።

ዓለም አቀፉን የኤስ.አይ.ኤም ጠቅላይ ቢሮ በዋና ዳይሬክተርነት ከመሩት ሰዎች መካከል ፤

- ከ 1893 - 94 ዋልተር ገዋንስ
- ከ 1894 - 1942 ቢንግሐም
- ከ 1944 - 1957 ጌይ ፕሌይሬር(በኢትዮጵያ ያገለገሉ ሚስቶናዊ)
- ከ1957 - 1962 አልበርት ሄልሰር እ.ኤ.አ.
- ከ1962-1975 ሬይሞንድዴቪስ(በኢትዮጵያ ያገለገሉ ሚሲዮናዊ) ዋና ዋናዎቹ ናቸው።

ኤስ.አይ.ኤም ወደ ኢትዮጵያ እንዴት እንደገባና እንደተስፋፋ እያንዳንዱን ነጥብ መዘርዘሩ ከገጽ ውሱንነት አንጻር አስቸጋሪ ቢሆንም ግጥምጥሞቹን መጠቃቀሱ ግን አስፈላጊ ይሆናል።

ዶ/ር ቶማስ ላምቤ ለሁለተኛ ዙር እረፍታቸው ወደ አሜሪካ ሄደው በነበረበት አመት ማለትም በ1919 ዓ.ም. እግዚአብሔር የደቡብ ኢትዮጵያን አዲስ የወንጌል ታሪክ የቀየሰበት መነሻ ነበር። ዶክተሩ አሜሪካ እንደደረሱ ኸርት ኦቭ አፍሪካ ሚሽን (HAM) ከተባለ የሚሲዮን ድርጅት መሥራች አልፍሬድ ባክስተን ጋር ይተዋወቃሉ። ወቅቱ በሚሲዮን ድርጅት ውስጥ የሥራ አለመግባባት የነበረበት አጋጣሚ ስለነበር ችግራቸውን ወደኋላ በመተው አዲስ የሥራ ቀጠና ለመክፈት የሚታገሉ ሰዎች ከአመራሩ መካከል ብቅ ያሉበት ዘመን ነበር። በሌላ በኩል ደግሞ ዶ/ር ላምቤ አሜሪካን አገር ሽክማቸውን የሚጋራላቸውን አጣማጅ ለመፈለግ ሲዋትቱ ነበርና ወርልድ ዶሚኒየን በተባለ መጽሔት ላይ "የአበሻ አገር አስፈላጊነት" በሚል ርዕስ ጽሑፍ በማቅረባቸው ትኩስ የመወያያ ርዕስ የነበረበት ሰዎችም ነበር። መጣጥፉን አልፍሬድ ባክስተን አንብበውት ስለነበር ከኸርት ኦቭ አፍሪካ ሚሲዮን ለመውጣት መተንፈሻ ቀዳዳ ለሚፈልጉት የአመራር ሰዎች ላምቤን እንዲያነጋግሩ ይጠቁሙአቸዋል።

ላምቤ፡ ባክስተን እና ጆርጅ ሮድ የተባሉ ሚሲዮናዊያን እንዲሁም የ"ሃም" (HAM) ኮሚቴ አባላት ተሰብስበው በመመካከር ከሃም ጓዳ አዲስ ራእይ ያለው የሚሲዮን ድርጅት መሠረቱ፤ ስሙንም "ኢቢሲኒያን ፍሮንቲየር ሚሽን" (AFM) ሲሉ ሰየሙት። ከአዲሱ ሚሲዮን ምሥረታ በኋላ ላምቤ ለሃያ አመታት ሲሠሩ ከቆዩበት ከፕሪስቢቴሪያን ሚሲዮን በገዛ ፈቃዳቸው ለቀቁ። ላምቤ የሰነበቱበትን ቤት በመልቀቃቸውና፡ አዲሱ ጎጆ ጠንቶ በእግዚአብሔር እርዳታ በእግሩ እስኪቆም ድረስ አድካሚ ቀናትን ቆጠሩ። ይህንን አዲስ አገልግሎት ሲያቋቁሙ እንደ መሪ ሐሳብ የተጠቀሙበትን ጥቅስ እያሰቡና፡ እያሰላሰሉ፤ . . . "አንተ ከእኛ ጋር ካልወጣህስ ከዚህ አታውጣን. . ." እያሉ አምርረው መጸለይ ጀመሩ።

የሮውላንድ ቢንግሃም ድርጅት ኤስ.አይ.ኤም. እንደ አጀማመሩ ፍዝ አልነበረም። ሥራውም ቢንግሃምም የሚሮጡት እኩል ነበር። በ1919 ዓ.ም ላምቤ አጣማጅ ፍለጋ በምድረ አሜሪካ በሚባሉበት ዘመን ቢንግሃም ደግሞ በአውስትራሊያ እና በኒውዚላንድ እየተዘዋወሩ አፍሪቃ ውስጥ የሚሰማሩ አገልጋዮችን ያፈላልጉ፡ ቀለባቸውንም ያዘጋጁ ነበር። የምዕራብ አፍሪቃው የኤስ.አይ.ኤም አገልግሎት በደንብ በመያያዙ በምሥራቅ አፍሪቃ ተጨማሪ ቀጣና ለመክፈትም እቅድ ይዘረጋሉ።

ከአውስትራሊያና ከኒውዚላንድ ራሳቸውን ለወንጌል ሥራ ሊሰጡ የተዘጋጁትን ሚስቶቻቸውን በምሥራቅ አፍሪቃ የሚያሰማሩበትን ዘዴ እያውጠነጠኑ በመርከብ ወደካናዳ የመልስ ጉዞ የጀመሩት ቢንግሃም ወቅታዊውን የኤስ.አይ.ኤም. መጽሔት ገለጥ ሲያደርጉ አንድ ለየት ያለ ማስታወሻ በውስጡ ያገኛሉ። ማስታወሻውን ያስቀመጡት ባለቤታቸው ሲሆኑ ጽሑፉ የተዘጋጀው ግን በዶ/ር ላምቤ ነበር። የማስታወሻው ጽሑፍ በአጭሩ ስለ "አቢሲኒያን ፍሮንቲየር ሚሽን" መቋቋም የሚገልጽ ነበር።

ቢንግሃምና ዶ/ር ላምቤ በግንባር ተገናኝተው ሲነጋገሩ ዓላማቸውና የልባቸው ሐሳብ ሁሉ ገጠመ። አንድ መንፈስ አንድ ነፍስም ሆነላቸው። ሁለቱም በየግላቸው አጣማጅ ፍለጋ የሚንከራተቱበት ሁኔታ በዚሁ አካተመ። ዶ/ር ላምቤ በኢትዮጵያ ያለውን ሥራ እንዲያስተባብሩ ሲመረጡ ጆርጅ ሮድ ደግሞ ምክትላቸው ሆነው ተመደቡ። ወደ ኢትዮጵያ አልፎም ወደ ምሥራቅ አፍሪቃ ዘልቆ ለመግባት ዝግጅቱ ተፋጠነ።

ዶ/ር ላምቤ የሚመሩት የሚሲዮን ድርጅት በኢትዮጵያ ውስጥ በየትኛው አካባቢ ሥራ ሊጀምር እንደሚችል አስቀድሞ የታሰበበት ጉዳይ ነበር። በተለይም ደግሞ የኬንያ ሰሜናዊና የኢትዮጵያ ደቡባዊ ግዛቶች ቅድሚያ የተሰጣቸው የወንጌል ቀጣናዎች ነበሩ። መነሻ ጣቢያቸው ደግሞ የከፋ ክፍለ አገር ዋና ከተማ የሆነችው ጅማ እንድትሆንም በእርግጠኛነት ታልሞ ነበር። ይህም ብቻ አልነበረም የሥራው አካሄድና ስልት ሁሉ በጥንቃቄ ተነድፎ ለላምቤ ድርጅት "AFM" የቦርድ አባላት ቀርቦ ጸድቆ ነበር። በመሆኑም እቅዱን ተግባር ላይ ለማዋል ዶ/ር ላምቤ ባለቤታቸውና ሴት ልጃቸው ቤቲ፤ ሚስተር ጆርጅ ሮድ፤ ባለቤታቸውና ልጃቸው ጆርጅ፤ ግሌን ኬይን፤ ዋልተር አህማን እና ክላሪንስ ዳፍ ጓዛቸውን ጭነው የማይጫነውን ደግሞ ወደኋላ ትተው በመርከብ ወደ ኢትዮጵያ አቀኑ።

የሚሲዮናውያኑን የእምነት ዳራ (Back ground) ለመረመረ ሰው ኤስ.አይ.ኤም. ያለ ዶክትሪን ግድግዳ ወይም ድንበር በመሠረታዊ የእምነት አቋም የተሰማማውን አገልጋይ ለመጠቀም ወደኋላ የማይል ሚስቶን መሆኑን የሚያመለክቱ ነጥቦች አሉ። ለምሳሌ ቶማስ ላምቤ የፕሬስቢቴሪያን ሚስቶን አባልና በውስጡም ለሃያ ዓመታት ያገለገሉ ሰው ነበሩ፤ ክላሪንስ ዳፍም እንዲሁ ፕሬስቢቴሪያን ነበሩ። እንዲያውም በአንድ የጥምቀት ሥነስርዓት ላይ "በመርጫት" ብቻ አጥምቀው እንደነበረ ስቴፈን ግሬንስተድ የተባሉ ጸሐፊ አመልክተዋል።⁷

ጣሊያን ከተባረረች በኋላ ሚ/ር ዳፍ ወደ ኢትዮጵያ እንዲመለሱ ተጋብዘው ላለመምጣት የወሰኑበት ምክንያት ሚስቶች ስለ ሕጻናትና ሙሉ ጥምቀት በወሰደው የመጥምቃውያን አቋም እንደሆነም ይኼው ጸሐፊ አብራርቷል። በዴንማርክ ሚስቶች ውስጥ በኤደን ሲያገለግሉ የነበሩት (ቄስ) ካርል ራስሙስን እና ባለቤታቸው ከእነ ዶ/ር ላምቤ ቡድን ጋር ተገናኝተው በኤደን ለወንጌል እገልግሎት ወደ ኢትዮጵያ የገቡት የሉተራን ቤተ ክርስቲያን ቄስ ነበሩ። ስለዚህም ኤስ.አይ.ኤም. የመጥምቃውያንን የእምነት አቋም የበለጠ ያንጸባረቀው ምእመናን ከተበራከቱ በኋላ እና በተለይም በጦርነቱ ማግሥት ተመልሶ ሥራውን ሲጀምር እንደሆነ የቀዳሚዎቹ አባላት ስብስብ በቂ ማስረጃ ነው።

ወንጌሉ በማንም ሰውና በምንም ሁኔታ ቢዘራም የሚያበቅለውና የሚያሳድገው እግዚአብሔር ነውና የዶክትሪን ጣራ የጊዜው (የ1920ዎቹ) ጥያቄ አልነበረም። ነገር ግን ያ ለጊዜው በየዋነነት የተሠራው ሥራ ወደ አልተጠበቀ አቅጣጫ ሄዶ በ1950ዎቹ ለተከሰተው ለከምባታ ወንጌላዊት ቤተ ክርስቲያን መከፋፈል ቅንጣት አስተዋጽኦ አበርክቶ እንደነበር በዚህ ጉዳይ ዙሪያ ጥናት ያደረጉ ጽፈዋል።

15. አዋጅ ነጋሪዎች

እግዚአብሔር ራሱን ለሕዝቡ የሚገልጥበትና መልእክቱን የሚያስተላልፍባቸው መንገዶች እጅግ በርካታ ናቸው። ቢያሻው ፍጥረታትን ዋቢ አቁሞ የክብሩን አዋጅ እንዲያስተጋቡ ማዘዝ ይችላል፤ አድርጓልም። ቅዱስ ዳዊት እንዳለው፤

ሰማያት የእግዚአብሔርን ክብር ይናገራሉ፤ የሰማይም ጠፈር የእጁን ሥራ ያወራሉ። (መዝ.19:1) በሮሜ መጽሐፍ ላይም እንዲሁ፤ ዓለም ከተፈጠረ ጀምሮ በዓይነ ሥጋ የማይታየው የእግዚአብሔር ባሕርይ ዘለዓለማዊ ኃይሉና አምላካነቱ በፍጥረት አማካይነት ግልፅ ሆኖ ታይቷል። (ሮሜ 1:18 ሕያው ቃል) ይላል። ይሄ ሁሉ የእግዚአብሔር ዕቅድ ሰዎችን ወደ ራሱ ፍቅር ለመሳብና የክብሩ መገለጫ ለማድረግ ነው።

የእግዚአብሔር አሠራርና አካሄድ ከሰው ልጆች የመረዳት አቅም በላይ ስለሆነ "እንዴትና በምን ምክንያት ይኼ ሁኔታ ሊፈጸምና ሊሆን

ቻለ?" ብለን ለምንጠይቃቸው ዘርፈ ብዙ ጥያቄዎቻችን ሁሉ ምላሹን በግልጽ ባንረዳም ሕያው አምላክ ግን እቅዱን በሚገባንም፡ ባልተረዳነውም ነገር ሲፈጽም እናስተውላለን።

ሐዋርያው ቅዱስ ጳውሎስ ወደ መቄዶንያ በወረደ ጊዜ "የምዋርተኝነት መንፈስ የነበረበት አንዲት ገረድ . . . የመዳንን መንገድ የሚነግሩአችሁ እነዚህ ሰዎች የልዑል አምላክ ባሪያዎች ናቸው ብላ ትጮህ ነበር "የሐዋ.ሥራ 16: 16-18 የሚለውን እናንባለን። እርኩስ መንፈስ የልዑል እግዚአብሔርን ክብር አያሌ ቀን መመሥከሩ በዝርዝር ታሪኩ ውስጥ የሠፈረ ቢሆንም "ለምን? እና እንዴት?" ለሚለው ጥያቄ የተሰጠው ማብራሪያ ግን ውስን ነው።

ከላይ ለመጠቃቀስ በተሞከሩት ሁኔታዎች አንፃር ደቡብ ኢትዮጵያን በወንጌል ለመድረስ እግዚአብሔር አስቀድሞ የወንጌል ዘር የሚዘራበትን የሕዝቡን የልብ ማሳደግ አለስልሶ ያዘጋጀው በራሱ በሕዝቡ ውስጥ ባህሉንና ወጉን፡ ልማዱንና ባህላዊ አምልኮውን የሚፈጽሙትንና የሚያስፈጽሙትን ባህላዊ ተንባዮች እንደ አዋጅ ነጋሪ በመጠቀም ነበር።

ቅድመ ወንጌል የደቡብ የአገራችን ክፍል ከየትኞቹም አካባቢዎች ይልቅ የባዕድ አምልኮ ልማዳዊ እምነቶች በስፋት የገነነበት ምድር ስለነበር ሕዝቡ ለርኩሣን መናፍስት አሠራርና ለተለያዩ የእምነት ዘርፎች የተገዛ ነበር። " እከሌ እኮ አዋቂ ነው፤ ለችግርህ እንቆቅልሽ መፍትሔውን ያመላክትሃል ወይም እከሌ የተናገረው ቃል ምድር ጠብ ስለማይል እርሱን ስሙት "የሚባልላቸው ብዙዎች ነበሩ። በዚህም ምክንያት ወንጌል አስቀድሞ ወደ ክልሉ ከመግባቱ በፊት፤ "የወንጌል መልእክተኞች የምሥራቹን ቃል ይዘው እንደሚመጡ " አስቀድሞ የታወጀው በእነዚያው የባህላዊ እምነት "ነቢያት" አማካይነት ነበር።

እነርሱ በተናገሩት ትንቢትና ባስተማሩት ግብረገባዊ ትምህርት ምክንያት የሕዝቡ ልብ ለወንጌል እንደሚመች ቀንቶ ስለነበር አገልግሎታቸው ከመጥምቁ የሐንስ የአዋጅ ነጋሪነት ጋር ይመሳሰላል በማለት የመጀመሪያዎቹ አማኞች ይናገራሉ። ትንቢታቸው በሰፊው ከተደመጠላቸውና በርካታ ተከታዮች ከነበራቸው መካከል የጥቂቶቹ አጭር የሕይወት ታሪክ እንደሚከተለው ተመርጦ ቀርቧል።

ኤሣ

ኤሣ በአስራ ዘጠነኛው ምዕተ አመት መገባደጃ(ምናልባትም በ1870ዎቹ መጨረሻ) በጋሞ አውራጃ በዛራ ቀበሌ ተወለደ። በቅርብ እናውቀዋለን የሚሉት ሽማግሌዎች እንደሚሉት የአገሬው ሰው እንደ ባለውቃቢ ይቆጥረዋል እንጂ የሚያስተምረው ትምህርትና የሚናገረው ትንቢት ባለውቃቢዎችን የሚቃወም ነበር።

የኤሣ ትምህርት አጠቃላይ ይዘት አስርቱ ትዕዛዛትን ይመስላል የሚሉም አልጠፉም። የትንቢቱ ይዘት በአያሌው መንፈሳዊና ህሊናዊ ተሐድሶ እንደሚመጣ አበክሮ የሚያበስር ስለነበር አልፎ አልፎ በጊዜው የነበሩትን የገዢ መደቦችን ያስደነገጠ ያስቆጣና መልዕክትም ነበረበት።

ከትውልድ ቀድሞ ከዛራ በመነሣት በጩንቻ፣ በቁጫ በቦረዳ በጎፋና በወላይታ በተደጋጋሚ በመዘዋወር ጣቱን በወለላ ማር ውስጥ እየነከረና ማር ያቋረውን ጣቱን ወደ ሰማይ እየረጸ፡-

- ርኩሰትና ክፋት እርም ይሁን
- ከርኩሰት ተለዩ፣ ክፋትን አትሥሩ!
- በሰማይ ለሚኖር አንድ አምላክ እንጂ ለሰይጣን አትሰገዱ!
- ከእስማትና ከጥንቆላ ራቁ!
- ጣውንት አታግቡ - አታመንዝሩ !
- ትምባሆ አታጭሱ !
- የተበደራችሁትን ዕዳ በጊዜው ክፈሉ!
- በሃሰት አትመስክሩ !
- እርቅና ምህረት አድርጉ !
- ሰንበትን አክብሩ! እያለ እንደ አዋጅ በየአደባባዩ ይለፍፍ ነበር።

ከእነዚህ ግብረገባዊ ሕግጋት ሌላ ሕዝቡ ሁሉ በሳምንት አንድ ቀን ዓርብ ዕለት እንዲጸም፤ እንዲሁም እሑድ እሑድ በአንድነት እየተሰበሰቡ "አምላካችን ሆይ ማረን!" እያሉ እንዲጸልዩ አጥብቆ ይመክርም ነበር። የእርሱሳን መናፍስትን አሠራር የሚቃወመው ኤሣ "ጥንቆላን ከካዎ ሃልቻያ ጋር ወደ ባህር ሂድ! በሉት" እያለ በኃይል ይናገር ነበር።⁸

ይህ አዋጅ ነጋሪ ትምህርቱ ከሰው ልብ እንዳይጠፋ የሚያደርግበትም የራሱ የሆነ ዘዴ ነበረው፤ ለምሳሌ፤

"ርኩሰትና ክፋት እርም ይሁን!" የሚለውን ቃል ዘለግ ባለድምፅ ሲለፍፍ ሕዝቡ ደግሞ "አዎ ለነገ ይደርሳል በአንድ ድምጽ ተስማምተናል! ... " እንዲል ያደርግ ነበር። በዚህ መንገድ ትምህርቱ የበርካታ ሰዎችን ትኩረትና ልቦና ሊስብ በቅቷል።

ከግብረገብ ትምህርቶቹ የበለጠ ተደናቂነትን ያተረፈለት የተናገራቸው ንግርቶቹ መፈጸማቸው ነው። እንዲህ አለ ይባላል፤ "ለማይገናኙም ድርን የፈጠረው እግዚአብሔር ራዕይ ሰጥቶኛል፤ ከዘመን በኋላ ነጭ ሰዎች መጽሐፍ ይዘው ይመጣሉ... እነዚያ ነጭ ሰዎች የሚያስተምሩትን መጽሐፍ ስሙ ተከተሉትም!"⁹

ኤሣ እንግዳ ትምህርቱን ማስተማርና ትንቢት መናገር የጀመረው በ1911 ገደማ ነው። ትንቢቱ በተለይ ተፈጻሚነት ያገኘው ግን ሚስቶናውያን ወደ ወላይታ ከገቡበት ከ1920 ዓ.ም. በኋላ ነው። ሚስቶናውያን የወንጌል አገልግሎት በጀመሩበትም ሰዓት በተለይ በወላይታና በጋሞ በርካታ ሰዎች ስለ ራሳቸው ሲናገሩ "በኤሣ ሃይማኖት ሕግ ስር ነን" ይሉ ነበር።

የሞራል ሕግጋቱንም ለመጠበቅ የሞከሩ ብዙዎች ነበሩ። የወንጌል ቃል በተሰበከላቸው ጊዜ ግን፡ "ይህስ የኤሣን ትምህርት ይመስላል" በማለት ለክርስቶስ ወንጌል ልባቸውን ከፈቱ።

ከዓመታት በኋላ የኤሳ ስም እንደገና እንዲገን ያደረገውና ራሱን ግን ለእስራት ያበቃው በ1967ዓ.ም መሬት ለራሹ ሲታወጅ እንደተፈጸመ የሚታመነውን ትንቢት መናገሩ ነበር።

"መሬታችንን የወሰዱብን ሰዎች ይባረራሉ፤ ርስታችንም ይመለስልናል" በማለት የተናገረው ትንቢት ብዙ ሰዎችን በተስፋ በማነሳሳቱና በስፋት በመነገሩ ወሬው የደረሳቸው የጋሞ አውራጃ ገዢ ደጃዝማች ሐብተ ጊዮርጊስ ኤሳ እንዲታሰር አደረጉ። ቀጥሎም በ1917 ዓ.ም. ከሌሎች እስረኞች ጋር በወታደር አሳጅበው ወደ አዲስ አበባ ላኩት።

ኤሳ እስረኛ ሆኖ ወደ አዲስ አበባ ሲጓዝ ዝናውን የሰሙ በርካታ ሰዎች አዳር እና እረፍት በሚያደርጉበት ቦታዎች ሁሉ እየመጡ ትምህርቱን ያደምጡ ነበር።

ኤሳ ከአጃቢዎቹ ጋር ሲጓዝ ከሶዶ ከተማ አጠገብ በጉልጉላ ገበያ እረፍት ባደረገበት ጊዜ ቦታው ድረስ ሄደው ስብከቱን ካደመጡት መካከል ዳና መጃ መደሮ አንዱ እንደሆኑ ፖል ብሊስኪ ዘግበዋል።¹⁰

ኤሳ ወደ አዲስ አበባ ከተጋዘ በኋላ አልተመለሰም። ነገር ግን በጊዜው እንደነበሩት ጠንቋዮችና ባለውቃቢዎች ጠጠር ሳይቆጥር፤ ድቤ ሳይመታ፤ ጋያ ሳያጨስ፤ ደም ሳያፈስ፤ ለጣዖትና ለአማልክት ሳይሰግድ አልፎም ተርፎ ባለውቃቢዎችንና ጠንቋዮችን እየተቃወመ ያስተማረው ትምህርትና የተናገረው ንግር በአካባቢው ሕዝብ ዘንድ ከነቢይ ተራ አስቆጥሮታል።

በእርሱም ትምህርት ምክንያት የባዕድ አምልኮ አሠራር ተዳክሞ፤ የእርኩሳን መናፍስትም ሥልጣን ተዋርዶ ስለነበር ለክርስቶስ ወንጌል መስፋፋት የጠራ ጎዳና እንደከፈተ ቀዳሚ አማኞች ይመሰክራሉ። የወላይታን፤ የጎፋን፤ የጋሞን ቃለ ሕይወት ቤተ ክርስቲያን ታሪክ በአስተዋጽኦ መልክ ለማቅረብ የሚሞክሩ በርካታ ክርስቲያኖችም እንደመጥምቁ ዮሐንስ የጌታን መንገድ ያስተካከለ "አዋጅ ነጋሪ" ሳይሆን አልቀረም እያሉ ይገምታሉ።

ከኤሳ በኋላ የተነሣውና ተመሳሳይ ትምህርት በማስተማር ራሱን እንደ ኤሳ ደቀመዝሙርና ወራሽ አድርጎ ይቆጥር የነበረው ጎዳ ካዎ የሚባል ሌላ ሰው ተነስቶ እንደነበርም የቁጫ ቃለ ሕይወት ቤተ ክርስቲያን ቀዳሚ አማኞች የሆኑት አቶ ፈለሃ አዴቶ እና አቶ ኪኒዶ ጣሌ የሚባሉ

እንደሰማቸው ቅደም ተከተል የ89 ዓመትና የ98 ዓመት የእድሜ ባለጸጋዎች ከዚህ ታሪክ ዘጋቢ ጋር በነበራቸው ቆይታ ዝርዝር ታሪኩን አጫውተውታል።¹¹

አባዩ

ኤሣ በጋሞ በወላይታ፥ በቁጫ፥ በጎፋ እየተዘዋወረ የሰበከው ትምህርት ተቀባይነቱ እየጎለበተ በሄደበት ዘመን በከምባታና ሀዲያ አውራጃ ኡንፋራ በሚባል ቀበሌ አባዩ የሚባል ንግርተኛ ተነስቶ ነበር። አባዩ ትምህርቱ በይበልጥ ገና የታወቀው በ1920ዎቹ መጨረሻ ነው። በወቅቱም ሚስቶናውያን በዱባንቶ እና በላምቡዳ ወንጌል መስበክ የጀመሩበት ወቅት ስለነበር የሰማው ሁሉ ይህስ "የሱስ መና ፤ (የየሱስ ሰዎችን) ትምህርት ይመስላል በማለትና የሰማውን ለማረጋገጥ ወደ ክርስቲያኖች ዘንድ ይመጡ ነበር።

አባዩ የእጁን መዳፍ ትኩር ብሎ እየተመለከተ አንድ አምላክን ብቻ አመኑ! እሑድ ነጭ ልብስ ልበሱ! መጥታችሁም (መገኖ) እግዚአብሔር የነገረኝን እነግራችኋለሁ ይል ነበር። ሰዎች ወደ እርሱ በተሰበሰቡ ጊዜም ስለመሠረታዊ ግብረገባዊ ሕግጋት ያስተምራቸው እንደነበር ይነገራል። ይህ ሰው በአማኞች አማካይነት እውነተኛው የምሥራቹ ቃል እንደተሰበከለት ተረጋግጧል።

ጨለኬ

ሚስቶናውያን ወንጌል ለመስበክ አስቀድመው ጣቢያ ከቆረቆሩባቸው አውራጃዎች አንዷ ጎፋ ነች። በጎፋ ከ1923 ዓ.ም አንስቶ ወንጌል ከተሰበከ ከአምስት አመት በኋላ በጥቅምት ወር ሦስት ሰዎች የጥምቀት ሥነ ስርዓት ለመፈጸም ችለው ነበር። ነገር ግን በጣሊያን ወረራ ምክንያት አገልግሎታቸው ሲቋረጥ ያመኑት ሁሉ ወደ ቀደመው ልማዳቸው ተመለሱ።

ነገር ግን የወላይታ ወንጌላውያንና ሌሎች ልባቸው በወንጌል የተቀጣጠለ አገልጋዮች በገዛ ፈቃዳቸው የምሥራቹን ቃል ለማወጅ

ከወላይታ በስተደቡብና ደቡብ ምዕራብ ባሉ አውራጃዎች ሁሉ ሲሰማሩ የተዳፈነው ብርሃን እንደገና ትንሣኤ አገኘ። ይህንን ትንሣኤ አስቀድሞ ለሕዝቡ ያወጀው ጨለኪ የሚሰኝ ትንቢተኛ ነበር። ሰውዬው የሚኖረው ከቀድሞው የጎፋ አውራጃ ዋና ከተማ ከቡልቂ በስተደቡብ በሚገኝ ከፊል ቆላና ወይናደጋ በሆነ ጎይቢ በሚባል ረባዳማ ቀበሌ ነው።

ጨለኪ የሚጠራባቸው የተለያዩ ቅጽል ስሞች አሉት። የስም አወጣጡ ምክንያት ግልፅ ባይሆንም ግማሹ ሕዝብ "የአንበጣ ንጉሥ" ይለዋል፤ ሌላው ደግሞ "ገነታ" ሲል ከፍ ያለ ማዕረግ ይሰጠዋል። "ገነታ" ማለት "የሰውን መንፈስ ገዢ" የሚል ትርጓሜ እንዳለው አንድ የአገሬው አረጋዊ ለዚህ ታሪክ ዘጋቢ አጫውተውታል።¹² ስለ ንግርተኛው የሚወራው ነገረ አምልኮ ብዙ ነው። "መቀመጫው ዘንዶ ነው! ነብር ይካድመዋል (ያስተናግደዋል) እባብ እንደሰው ይታዘዝለታል" ወ. ዘ. ተይባለለታል።

ፈጽሞ በእርኩሳን መናፍስት አሠራር የታሰረው ይህ ሰው ስለክርስቶስ ወንጌል ኃያልነት የተናገረው ንግርት መላውን ጎፋ ያዳረሰ ሲሆን የሚገርመው ነገር ሌሎችም በእርሱ መንፈስ የተነሳሱ ነገር ግን እንደ እርሱ ገናና ያልነበሩ ባለውቃቢዎች ሁሉ ተመሳሳዩን ትንቢትና ንግርት ሁሉ ይናገሩ ነበር። ጨለኪ በተለይ ተናገረ ከተባለው ትንቢቶች መካከል አቶ ዮሐንስ ዳሮታ እና ዳልሻ ዳና ሲጎ እንዲሁም የጨለኪ የሥጋ ዘመድ የሆኑት አቶ ሶሳ ጋይላ ያስመዘገቡት እማኝነት ቀጥሎ የተመለከተውን ይመስላል።

...ከፀሐይ መውጫ በኩል ከእኛ ይልቅ ኃያል የሆነ ጌታ እየመጣ መሆኑን መንፈሴ ይነግረኛል፤ የሚመጣውን ኃያል ጌታ የሚያምኑ ነፍሳቸው ትጻድቃለች።...የሚመጣውን ኃያል ጌታ ምስጢር የሚናገሩ ባለ ከዘራ መልእክተኞች የወርቅ መጽሐፍ ይዘው ይመጣሉ። ከኔ ቤት በራፍ ላይ ባለው ዋርካ ስር ሆነው የወርቁን መጽሐፍ ገልጠው ያስተምራሉ፤ ከእኛ ቤቶች ይልቅ ታላቅ የሆነ ቤት ይሠራሉ። ወደዚያ ቤት የሚገባ ሁሉ ነፍሱ ይድናል" የሚልና ይህንንም የመሳሰለ ነው።¹³

የተነገረው ትንቢት ይህ ብቻ ሳይሆን ዝርዝር ምልክቶችንም ያገናዘበ እንደነበር አረጋዊው ወንጌላዊ ላሊሶ ታንቱ ይናገራሉ። ይህ ትንቢት ተፈጻሚነት ያገኘው አቶ ላሊሶ ታንቱ በ1940 ዓ.ም ጎይቢ ደርሰው በጨለኪ ቤት ቅጥር አጠገብ ባለው ዋርካ ስር ስለ ጌታ ኢየሱስ አዳኝነት

በሰበኩለት ወቅት ነበር። አቶ ላሊሶ እንደሚሉት "ጨለኬ የወርቅ መጽሐፍ የሚለው በዚያን ወቅት በወርቃማ ቀለም የተዘጋጀ ትንሽ መጽሐፍ ይዘን ስለምንሰብክ ነበር። ከቤቱ አስጠርቼ ባነጋገርኩበት ወቅትም፤" ከብዙ አመታት በፊት እዚህ ዋርካው ስር ተቀምጬ ሳለሁ አምላኬ (ውቃቢዬ ማለቱ ነው) እዚህ በተቀመጥክበት ሥፍራ እግዚአብሔር መጥቶ ያነጋግርሃል ብሎኝ ነበር... ለመሆኑ አንተ እግዚአብሔር ነህ እንዴ!?" በማለት ጨለኬ ጠይቆኝ ነበር ሲሉ መስክረዋል። ከጨለኬ ጋር የተደረገውን መንፈሳዊ ውጊያና ምርኮ በሁለተኛው ቅጽ የታሪክ መጽሐፍ የምንተርከው ይሆናል።

አታራ ገመዴ

በሲዳሞ ክፍለ ሐገር በተለይም በጌዴኦና በጉጂ ብሔረሰብ ውስጥ የቀድሞ ሽማግሌዎችና ተሰሚነት የነበራቸው አረጋውያን ስለ እምነት መታደስ ትንቢት ተናግረው ነበር። ከእነርሱም ሌላ "ሰይጣን የራሱን ቤት ለማፍረስ እንደ ተቻኮለ ያህል የሚያስቆጥረውን ንግርት በባለው ቃቢዎች አንደበት ይነገር ነበር። በጌዴኦ ሕብረተሰብ መካከል ከትውልድ ወደ ትውልድ ከተላለፈው ንግርት በስፋት የተደመጠውን እነሆ!

"ብዙ ሰዎች በስብሰባ ቁጭ ብለው፥ አንድ ሰው ግን ከመካከላቸው ቆሞ ነጭ ከቀይ እየተመለከተ ያስተምራል፤ ያኔ እኛ በሕይወት ቆመን አናይም።" በተጨማሪም "እንግዲህ የእኛ የባለው ቃቢዎች መጥፊያ ደረሰ ..."¹⁴ በማለት ባህላዊ ተንባዮች ይናገሩ ነበር።

እንደ ትንቢቱ ወይም ንግርቱ ወንጌል ያስገኘውን የሕዝብ ሕይወት መታደስ ሳያዩ ያለፉት አባቶች በርካታ ናቸው። ከቀዳሚዎቹ ንግርተኞች በኋላም ከተነሱት ተንባዮች መካከል ወንጌልን ለመስማት ዕድል አግኝተው በክርስቶስ ያመኑ ሰዎችም ቁጥራቸው ጥቂት አይደለም። የአብዛኛዎቹ ምስክርነት ተመሳሳይ ስለሆነ ለማስረጃነት ያህል ብቻ የአታራ ገመዴን ታሪክ ቀንጭበን ለማስነበብ ወደድን።

በ1907ዓ.ም የተወለዱት አቶ አታራ ገመዴ ለሚኖሩበት ቀበሌና በአካባቢው ሁሉ እንደ አድባር የሚታዩ ባለው ቃቢ ነበሩ። በ1930ዎቹ

አጋማሽ አንስቶ ቀድሞ ከሚያውቁት ልምምድ ወጣ ያለ ድምፅ "ውቃቢያቸው" ያሰማቸው ጀመር።

የእግዚአብሔር መንግሥት የሚባል ወሬ ይመጣል፡ "ቆሬ" (ሚስቶናውያን በጊዲአ መጀመሪያ የሰፈሩበት ቦታ ነው) ሄደህ እነዚያ የሚሉህን ትሰማለህ! የሚነግሩህን ሁሉ ስትሰማና ስታምን የእኛ ነገር ያበቃል!!! አንተ ግን እነዚያ ሰዎች ከነገሩህ በኋላ የመንግሥት ሠራተኛ ትሆናለህ ፊደል ትቆጥራለህ፡... የነገርኩህ ከሰማህ በኋላ የእግዚአብሔር መንግሥት ሠራተኛ ትሆናለህ... የነገሩህን እምቢ ብትል ትሞታለህ።"¹⁵

ይህ እንግዳ ነገር ያሳሰባቸው አታራ ገመዴ ለሰሙት መልእክት ማረጋገጫ የሚሆን ምልክት መንፈሱን ጠየቁት። ውቃቢያቸው ቀስቅሶ ወደ ንግድ አቸው ወሰዳቸው።

አቶ አታራ ገመዴ

ፎቶ 1- ወ. 9

"ያቺን ቦታ ተመልከት አላቸው፡ ቀጥሎም ከሰባት ቀን በኋላ ዘንባባ ይበቅልባታል። ዘንባባውን ባየህ ጊዜ ሂድና እመን" አላቸው። ይህንን ምልክት የጠየቁት በ1932 ዓ.ም መጀመሪያ ላይ ነበር። አቶ አታራ የዘንባባውን መብቀል በሰባተኛው ቀን ተመለከቱ። ከአስር አመት በኋላ ወደ ተነገራቸው ቦታ ሲሄዱ ወንጌል ሰባኪዎችን አገኙ። በዚያም የወንጌልን እውነት ተረድተው ክርስቶስ ኢየሱስን እንደግል አዳኛቸው አድርገው

ተቀበሉ። አቶ አታራ ክርስቲያን እስከሆኑበት ጊዜ ድረስ ግን በአገሩ ባህልና ልማድ መሠረት በሳቸው ላይ የሠፈረውን ውቃቢ ለመለማመን ለሚመጣው ሕዝብ ሁሉ "የእግዚአብሔር መንግሥት የሚባል ወሬ (ስብከት) ይመጣል" እያሉ ሲያውጁ መኖራቸውን ራሳቸው መስክረዋል።

የአቶ አታራ ገመዴ የአገልግሎት ታሪክ በቅጽ ሁለት መጽሐፍ በዝርዝር የሚቀርብ ስለሆነ አዋጅ ነጋሪነታቸውን ብቻ ጠቅሰን እናልፋለን።

ቢካማ ገልጎ

ቢካማ ገልጎ በቀድሞ የሲዳሞ ክፍለ ሐገር ይርጋጩፈ አካባቢ የብዩ ወረዳ ኗሪ ናቸው። እንደ አብዛኞቹ ንግርተኞች እሳቸውም የሚታወቁት ባለውቃቢ በመሆናቸው ነበር። ቢካማ ገልጎ ለራሳቸውም የማይገባቸውን ትንቢት መናገር የጀመሩት ከ1940 በኋላ ነበር።

"ነጭጭ ሰዎች ሣር በማትበላ ፈረስ በሰማይ ይመጣሉ፤ ቤት ሰርተው አብረውን እየኖሩ የእግዚአብሔርን መጽሐፍ ያስተምሩናል" በማለት ተንብየው ነበር።

ትንቢቱን ከሰሙት ሰዎች መካከል አቶ ደንቢ ኤለማ የሚባሉ ሰው ልጃቸውን ለማሳከም በሄዱበት ይርጋዓለም ሆስፒታል ቀደም ሲል ወንጌል ተመስክሮላቸው ያመኑ ሰው ነበሩ። አቶ ደንቢ ኤለማ ክርስቶስን ከማመናቸውም ጋር ልጃቸው ስለዳነላቸው ወንጌልን የሥጋና የነፍስ ፈውስ እንደሆነ አበክረው ያምኑ ነበር።

የመጀመሪያው የጉጂ ብሔርሰብ አማኝ አቶ ደንቢ ከተቀበሉት የእውነት ወንጌል ጋር ደጋግመው የሰሙት የቢካማ ገልጎን ትንቢት ተደማምሮ ለእሳቸው የደረሰው የደጎንነት ምስጢር ለሕዝባቸው የሚደርስበትን ቀን እየናፈቁ ነገሩን በልባቸው ጠበቁ።

የኢትዮጵያ አየር መንገድ የጉጂን ሰማይ አቋርጦ ወደ ኪንያ በበረረ ቁጥር "ይህ ሣር የማይበላ ፈረስ መቼ ይሆን በጉጂ ምድር ላይ አርፎ የአቶ ቢካማ ገልጎ ንግርት የሚፈጸመው?" እያሉም ለብዙ ዓመታት ልባቸው እንደተንጠለጠለ ኖረ።

ይህ በእንዲህ እንዳለ ሚስተር ቦስለር የሚባሉ ጀርመናዊ ከቃለ ሕይወት ቤተ ክርስቲያን አገልጋዮች ጋር በመተባበር በተለያዩ የጉጂ ቀበሌዎች በሄሊኮፕተር ወንጌል ለሕዝቡ የሚደርስበትን ዘዴ አጠኑ። የሕዝቡን ልብ መዘጋጀት እንደተረዱም ጓዛቸውን ጠቅልለው ቢዮ በተባለ የጉጂ ቀበሌ ሄደው ሰፈሩ። ከጌዴኦ ወንጌላውያን ጋርም በመሆን የምሥራቹን ቃል ለሕዝቡ አወጁ። አንዳንድ የመሠረተ ልማት መዋቅሮችንም በመዘርጋት የኅብረተሰቡን ኑሮ ሸክም ተጋሪ ሆኑ። በእግዚአብሔር እቅድ መሠረት ፈቃዱ ተከናውኖ እስከ 1986 ዓ.ም ድረስ ብቻ ከሃያ በላይ አጥቢያ ቤተ ክርስቲያናት ተተክሉ። በዚህ ሁኔታ እግዚአብሔር ለሕዝቡ በሚገባውና በሚረዳው መንገድ የገባው ተስፋ ተፈጻሚነትን አገኘ።

በደቡብ ኢትዮጵያ ብሔረሰቦች ዘንድ አንድ ቀን የሕይወት መታደስ እንደሚሆን የተነበዩ ወይም ንግርት የተናገሩ እኒህ ከላይ የተጠቀሱት ብቻ አይደሉም። እግዚአብሔር በራሱ ፈቃድ በውስጣቸው ያለውን መንፈስ ለመንፈሱ አስገዝቶ የተጠቀመባቸው በርካታዎች ናቸው። "እንዴት?" ለሚለው ጥያቄ ምላሹን ለመስጠት ግን ጠለቅ ያለ ምርምር ማድረግ ያስፈልጋል።

ስለ እነ ጳውሎስ አገልግሎት የተነበዩት ያቺ የምዋርተኝነት መንፈስ የሠፈረባት ሴት ከተጠናወታት መንፈስ ነጻ እንደወጣች ሁሉ በደቡብ ኢትዮጵያም የነበሩ በርካታ ንግርተኞች እንዲሁ የኋላ ኋላ ወደ እውነተኛው ማዳን ተመልሰዋል።

የጠቃቀስናቸው አንዳንድ ሰዎች ከሌሎቹ የሚለዩበት አንዳንዶቹ እንደ ኤሣ ያሉ ተንባዮች ከንግርታቸው ጎን ለጎን የእርኩሳን መናፍስትን አሠራርና ባዕድ አምልኮን መቃወማቸው አንዱ ነጥብ ሲሆን ትንቢቱ በተነገረበትና በተፈጸመበት መካከል ያለው የጊዜ ርቀት እንዲሁም በሕዝቡ ዘንድ ያለው ተቀባይነት መጉላትና በዚህም የተነሣ በወንጌል ያመነው ሕዝብ እጅግ መብዛቱ ነው።

16. ሊነጋ ሲል

የአገሪቱ ከፍተኛ የሥልጣን ኃይል ከዳግማዊ ምኒልክ እጅ በማፈትለኩ ከሚያዝያ ወር 1900 ዓ.ም. በኋላ የነበረው የኢትዮጵያ ነባራዊ ሁኔታ አዳዲስ አስተሳሰቦችን ሊያስተናግድ ቀርቶ በመኳንንቱ፣ በመሣፍንቱ፣ በእቴጌዬቱና በአልጋወራሹ ዙሪያ በሚነሣ የሥልጣን ሽሚያና ሽኩቻ አገሪቱ ለመፈራረስ የተቃረበችበት ወቅት ነበር።

ዳግማዊ ምኒልክ የሞቱትና በድብቅ የተቀበሩት ታህሣስ 3 ቀን 1906 ዓ.ም ነው። እሳቸው ከሞቱ በኋላ አልጋ ወራሻቸው ልጅ ኢያሱ ምንም እንኳን በይፋ ንጉሠ ነገሥት ተብለው ባይነግሡም ከመሰሉቻቸው ጋር ሆነው አገሪቱን በወደዱት መንገድ መምራት ጀምረው ነበር። ልጅ ኢያሱ የዐፄ ምኒልክ የልጅ ልጅ ሲሆኑ (በእናት በኩል) አባታቸው ደግሞ የወሎው ንጉሥ ሚካኤል ነበሩ። ንጉሥ ሚካኤል እስላም የነበሩና ስማቸውም መሐመድ ይሰኝ እንደነበረ ይታወቃል። የኢያሱ የሥልጣን ዘመን እጅግ አጭር ከመሆኑም በላይ ከእሳቸው በኋላ የተነሡት ተፈሪ መኮንንና ከእሳቸውም በፊት የነበሩት የአያታቸው የምኒልክ ገናናነት የኢያሱን ሰብእና እጅግ አቀጭጮታል። በዚህ አንጻር ካየን ከዘመኑ ታሪክ ተመራማሪ ወይም በዚያን ጊዜ ከነበሩት ፊደል ቀመስ ካህናት ይልቅ ተራውና ደሃው ሕዝብ ስለ ኢያሱ አወንታዊ አመለካከት አለው።

እግረ መንገዳቸውን ስለ ልጅ ኢያሱ ለመጻፍ የሞከሩት ሚስቶናውያን አብዛኛዎቹ ከምኒልክ በኋላ የአገሪቱን ሁለንተናዊ ተስፋ አጫልሞት የነበረው የኢያሱ ወደ እስልምና ሃይማኖት መመለስ ወይም የመመለስ አዝማሚያ እንደሆነ አስረግጠው ይናገራሉ። ይህንን እውነት፤ ዶ/ር ፒተር ኮትሬል (Born at Midnight ፲፰21)፣ ዶ/ር አልበርት ብራንት (In the Wake of Martyrs ፲፰ 22) ጆን ከምበርስ (Count it All Joy ፲፰10) እና በሌሎችም ሚስቶናውያን ዘንድ ሰፊ ተቀባይነት አለው። እውነቱ ግን ይህ እንዳልነበር አገርኛው የታሪክ ባለሙያና ተመራማሪ የሆኑ በሳል ምሁር እንዲህ ይገልጹታል፤

... ኢያሱ የፈተነው መኳንንቱን ብቻ ሳይሆን ለዘመናት የቆየውን የኦርቶዶክስ ክርስትና እምነት የበላይነትን ጭምር ነበር። ጠላቶቹ ኢያሱን በሕዝብ ዘንድ በማስጠላት አመቺ መሣሪያ ሆኖ ያገኙትም

ይህንኑ ነው። ኢያሱ ከክርስቶስ ቤተሰቦች ጋር በጋብቻ እንዳልተሳሰረ ሁሉ ተጋኖ የሚወራው እስላም ሴቶችን ማግባቱ ሆነ። እንደ ቀጩኔ መድኃኒዓለም ያሉትን አብያተክርስቲያናት እንዳልተከለና እንደ ደብረ ሊባኖስ ገዳም ላሉት እንዳልቸረ ሁሉ፣ ጉድ ተብሎ የሚነገረው መስጊዶች ማሠራቱ ነበር። በ1909 በኢያሱ ላይ የቀረበው ዋና ክስ መናፍቅነት ሆነ። ክሱ አልመስል ላላቸው ተጠራጣሪዎች ማስተማመኛውም ድርውንስ ከመሐመድ አሊ (ራስ ሚካኤል ከመጠመቁ በፊት የሚታወቅበት ሰም) ልጅ ምን ይጠበቃል? የሚል ነበር። ክሱ ግን ሐቀኛ መሠረት አልነበረውም። የአገር ውስጥም ሆነ የውጭ መረጃዎች እንደሚያረጋግጡልን የኢያሱ ጥረት ክርስትናን በእስልምና ለመተካት ሳይሆን ያለፈውን አድልዎ የተመላበት ሥርዓት ሽሮ እስላሞች በገዛ አገራቸው እንደባይተዋር መቆጠራቸውን ለማስቆም ነበር።

የኢያሱ ችግር ፖሊሲውን በግልጽ አለማብራራቱና በአፈጻጸሙም ላይ ከዘዴ ይልቅ ማን አለብኝነት መምረጡ ላይ ነው። በሃይማኖት ፖሊሲው ኢያሱን የሚተካከል ዘመናዊ የኢትዮጵያ መሪ ለማሰብ ያዳግታል ... በዚህ ሁሉ አኳያ ሲታይ የአዲሱ የሃይማኖት ፖሊሲ የብዙ ብሔረሰቦችና የሁለቱ ታላላቅ እምነቶች አገር የሆነችውን ኢትዮጵያ ፍትሕ በተሞላበት አንድነት ላይ ለመመሥረት የተደረገ የመጀመሪያ ሙከራ ተብሎ ሊገመገም ይችላል። ስለዚህ የመናፈቅነቱ ክስ የመነጨው ለሃይማኖት ከመጨነቅ ሳይሆን ለተፈጠረው ፖለቲካ ሥጋት ርእዮተ ዓለማዊ ሽፋን ሆኖ ለማገልገል ካለው እመቺነት ነው ማለት ይቻላል።¹⁶

ልጅ ኢያሱ ሥልጣን ላይ በነበሩበት ዘመን በአዲስ አበባና ሰሜን ኢትዮጵያ ሚስዮናዊያን ጣቢያ መሥርተው መኖራቸው እርግጥ ነው። ነገር ግን ኢያሱን በግንባር አግኝቶ ያነጋገረ ስለወንጌላዊ እምነት የነበራቸውን አመለካከት የተረዳ ሚስዮናዊ ስለመኖሩ ተጨባጭ ማስረጃ ማግኘት አልተቻለም።

ሚስዮናውያን እግራቸውን ወደዚች ምድር ለማስገባት ዙሪያ ዙሪያውን ሲሉ የአገሪቱን የፖለቲካ አየር ሌላው ሁኔታ በአረጋውያኑ ምኒልክ አርበኞች፣ መኳንንትና መሣፍንት እንዲሁም ገና በለጋ ዕድሜ ላይ በነበሩ በልጅ ኢያሱ ዙሪያ ተሰባስበው ሥልጣንን እንደ ቅርጫ ሥጋ ለመከፋፈል ባቆበቆቡት ዘመነኞች መካከል የተነሳው አተካራ ነበር።

በሁለቱ ትውልድ መካከል የተፈጠረው ይህ የአስተሳሰብና የአሠራር ቅራኔ የልጅ ኢያሱን ዘመነ ሥልጣን በሰገሌ ጦርነት ማግስት በ1909 ዓ.ም. እንዲደመደም ምክንያት ሆነ። መኳንንቱ በአልጋ ወራሹ ላይ ድል ያስመዘገቡበት የታሪክ አጋጣሚ ከመሆኑ ይልቅ የኦርቶዶክስ ቤተክርስቲያን የበላይነትን በአዲስ ሁኔታ ያጠናከረ የታሪክ ምዕራፍ ተከፈተ።

1909 ዓ.ም. ዘውዲቱ ምኒልክ ንግሥተ ነገሥት ሆነው ሲነግሡ አልጋወራሹ ደግሞ ተፈሪ መኮንን (በኋላ ቀ.ኃ.ሥ.) ሆነው ተሾሙ። በዘውዲቱና በተፈሪ መካከል የሃያ አመት የእድሜ ልዩነት አለ። በዕድሜ አንጋፋ የሆኑት ንግሥት ዘውዲቱ ጥቂት የቤተ ክህነት ትምህርት ከመማራቸውና በተከታታይ ሦስት ባል እያገቡ ከመፍታታቸው በቀር በመንግሥት ሥርዓትና አስተዳደር ትምህርት ተኮትኩተው ያደጉ ቤት አልነበሩም። በዚህም ምክንያት የአገዛዝ ዘይቤአቸው ለጳጳሱ ለእጩጌውና ለቤተክርስቲያን ሹማምንት ለመነዳት የተመቻቸ ነበር። በአንጻሩ ደግሞ አልጋወራሽ ተፈሪ መኮንን አስቀድሞ በሐረር የካቶሊክ ሚሲዮን፣ ኋላም እዚህ አዲስ አበባ በዳግማዊ ምኒልክ ት/ቤት የተማሩ፣ ከውጭ አገር ሰዎችም ጋር አዘውትረው ስለሚገናኙ ስለ ውጭው ዓለም ግንዛቤ የነበራቸው ሰው ስለነበሩ የቀደመው የአስተሳሰብ ለውጥና የሥልጣኔ ጉጉት በውስጣቸው እየተቀጣጠለ ሄደ። ፍጥጫው በአንድ በኩል በቀድሞው ወግና ሥርዓት ሐሳባዊ ጥላ ስር በፈታውራሪ ሀብተጊዮርጊስ ግንባር ቀደምትነት፤ በጳጳሱና በእጩጌው አይዘህ ባይነት የወገኑት ሲሆኑ፣ በሌላው ወገን ደግሞ አልጋወራሽ ተፈሪ መኮንንና የዘመኑ ምሑራን እንዲሁም በዚያን ጊዜ በኢትዮጵያ የሚኖሩ ዲፕሎማቶች ተጽእኖ ስር ያሉ ዘመነኞች በመቧደን በሁለት ጎራ ተከፈሉ።

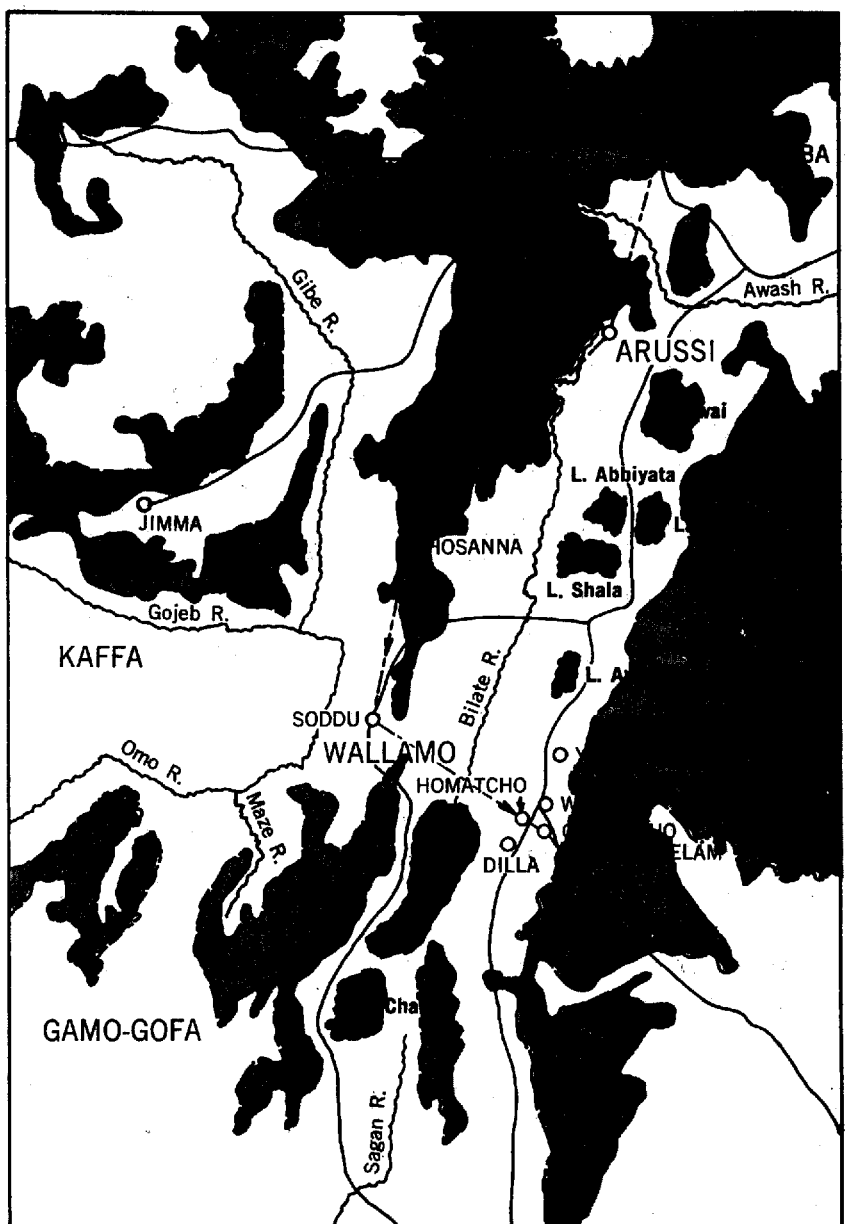
ከወግ አጥባቂዎቹ በኩል ዋነኛ የነበሩት ፈታውራሪ ሀብተጊዮርጊስ ሲሞቱ የኃይሉ ሚዛን ወደ ተፈሪ መኮንን አደላ። ንግሥት ዘውዲቱ ሊቋቋሙት የማይችሉት ጫና ስለከበደባቸው ለአልጋወራሹ መስከረም 21 ቀን 1921 ዓ.ም የንጉሥነት ማዕረግ ሰጡ። ከዚያ በኋላ በአጭር ጊዜ ውስጥ የንጉሥ ተፈሪ ሞገስ በአራቱም ማእዘናት ናኘ። የብረት መዝጊያዎቹም ቀስ በቀስ እየተከፈቱ አዳዲስ አስተሳሰቦች በመጠኑም ቢሆን እየተለመዱ ሄዱ። የማእከላዊው መንግሥት ኃይል በመዋዠቁ ምክንያት የየትኛውና የማንኛው መስፍን ኮከብ መቼ እንደምትደምቅ ባልለየበት ዘመንና፣ ቤተ ክህነትም በመንግሥት ውስጥ ሌላ መንግሥት ለመሆን በምትጣደፍበት በዚያን ወቅት እግዚአብሔር ለሕዝቡ ማዳን ከሌላ ቦታ እንዲሆንለት ፈቀደና የሚሰዮናውያኑ መምጣት እውን ሆነ።

የፈረንጅች የገና በዓል በሚከበርበት በታህሳስ 16 ቀን 1920 ዓ.ም. (ዲሴምበር 25 ቀን 1927) ዶ/ር ላምቤና ስማቸውን ቀደም ባሉት ገጾች የተጠቀሱት አስር ሚሲዮናውያን ጅቡቲ ወደብ የደረሱት በዚህ የታሪክ ወቅት ነበር።

ሚሲዮናዊያኑ አዲስ አበባ ከገቡ በኋላ ቀደም ሲል ዶ/ር ላምቤ ከአሠሩት ከጉለሌ ሆስፒታል ብዙም በማይርቅ ቦታ ሰፍረው የረገጧት ምድር እንድትፀናላቸው እርምጃቸውን እየመጡ ደፋ ቀና ማለት ጀመሩ። የወቅቱ የኦርቶዶክስ ቤተ ክርስቲያን ፓትርያክ የነበሩት አቡነ ማቴዎስ ሚሲዮናውያኑ ከመግባታቸው አንድ አመት ቀደም ብሎ ሞተው ስለ ነበር ሌላ ፓትርያርክ ከግብፅ ለማስመጣት በዘገዩት በንጉሥ ተፈሪ መኮንን ላይ ከቤተ ክህነት በኩል ብዙ ማጉረምረም ነበር። ይህ የቤተ ክህነት ማጉረምረም በሰዶፍ በንጉሡ ላይ ቢያነጣጥርም "አህያውን ፈርቶ ዳውላውን" እንዲሉ ፊት ለፊት ሙግት የገጣሙት ግን "የላምቤ ማኅበርን" ነበር።

በመሆኑም በወቅቱ በኦርቶዶክስ ቤተ ክርስቲያን ዘንድ ከፓትሪያርኩ ቀጥሎ ተሰሚነትና ክብር በነበራቸው በደብረ ሊባኖሱ እጨጌ ገብረ መንፈስ ቅዱስ የሚመራ አምሳ ያህል ቀላውስት የሚገኝበት ቡድን የሚሰዩናውያኑን የእምነት አቋም እንዲመረምር ተደረገ። ዶ/ር ላምቤ፣ ሚ/ር ራስሙስንና ሚ/ር ሮድ በጋራ በመሆን የእምነት አቋማቸውን የሚያንጸባርቅ ሰነድ አቀረቡ። ክርክሩ እንደተለመደው የተቀነባበረው ኦርቶዶክስ ቤተክርስቲያን በወንጌላውያን አንጻር ለምታቀርበው ነቀፌታ መልስ ሊሰጥ ይችላል በሚል መንገድ ነበር። የጾም፣ የቀኖና፣ ጥምቀትና የማጥመቂያ ቦታ፣ የመላእክትና የቅድስት ማርያም አማላጅነት መቼም የማይቀሩ ጥያቄዎች ነበሩ።

ክርክሩ አጥጋቢ መልስ ሳያገኝ አዲስ አበባ ውስጥ በተከሰተው ውጥረት ለጊዜው እፎይታ ሆነ። ውጥረቱን ያመጣው የንግሥት ዘውዲቱን የሥልጣን መሸርሸር ለመቃወምና ታማኝነታቸውን ለማስመስከር በአስር ሺህ የሚቆጠር ጦር ሠራዊታቸውን ይዘው አዲስ አበባን ባጥለቀለቁት በደጃች ባልቻና በንጉሥ ተፈሪ መኮንን ሠራዊት መካከል ፍጥጫ በመፈጠሩ ነበር። ይህኛው ወቅታዊ ነገር ሲያልፍ አብይ ሥም (ኩዳዴ) ተተካና ቀጣዩ የካህናቱና የሚሰዩናውያኑ ስብሰባ ለሁለት ወር ያህል ተራዘመ። ክርክሩን ከፋሲካ በኋላ ቀጥሎ ቤተክህነትን አሳምኖ ወዲያው ወደ ወንጌል ሥራ ለመሰማራት መቼም የማይቻል ነው። የክረምቱ ወራት እየተቃረበ ስለሆነ ረዥሙን ጉዞ ዝናቡ ከመጀመሩ በፊት ማጠናቀቅ ደግሞ ግድ ነበር። ሕጋዊ

ቀዳሚያቸ የኤስ. አይ. ኤም ሚስዮናውያን የተጓዙበትን መንገድ

የሚያመለክት ካርታ (1920)

ምንጭ : Born At midnight

የወንጌል ሥራ ፈቃድ ለማግኘት የኦርቶዶክስ ቤተ ክርስቲያን ድጋፍ ካልታከለበት እንደማይቻል የተገነዘቡት የውጭ ጉዳይ ምኒስትሩ ብላቴን ጌታ ኅሩይ ወልደ ሥላሴ ክርክሩንና ፈቃዱን ወደኋላ ብለው " አየር ለመቀበል" በሚል ሽፋን ወደ ልባቸው ምኞት (የወንጌል አገልግሎታቸው) እንዲሰማሩ ላምቤን መከሩአቸው።

ብላቴን ጌታ ኅሩይ ወልደ ሥላሴ ከ1920 ዓ.ም. አንስቶ የኢትዮጵያ የውጭ ጉዳይ ሚኒስቴር የነበሩና በጣሊያን ወረራ ዘመን ተሰደው በሚኖሩበት በሎንዶን ሕይወታቸው ያለፈች ጎምቱ ኢትዮጵያዊ ነበሩ። እኒህ ሰው የቤተ ክህነት እውቀት በጣም የዘለቃቸው ቢሆኑም የውጭውም እውቀት ለመቅሰም ከፍተኛ ጉጉት ነበራቸው። ስለዚህም በአዲስ አበባ የሲዊዲሽ ሚሲዮን ትምህርት ቤት ዳይሬክተር ካርል ስድሬቪስት ጋር ተዋውቀው በየቀኑ ለአንድ ሰዓት ያህል እንግሊዝኛ ይማሩ ነበር። ነገር ግን ወደ ሚሲዮን ግቢ መመለሳቸው ሃይማኖታቸውን ለወጡ የሚል ሐሜት ስላስነሳባቸው ትምህርቱን ለማቋረጥ የተገደዱ ቢሆንም እንግሊዝኛ ማንበብና መጻፍ በሚገባ ችለው ነበር።¹⁷

ከላምቤ ጋር የነበራቸው ትውውቅ የበለጠ የተጠናከረው ኅሩይ በመስከረም ወር 1917ዓ.ም ታመው በዚያን ጊዜ የላምቤ ሆስፒታል በመባል በሚታወቀው የሚሲዮን ሐኪም ቤት ለአርባ ቀናት ተኝተው በታከሙበት ጊዜ ነበር።¹⁸

ዶ/ር ላምቤና የቡድኑ አባላት ዛሬንና ዘላለምን በእጁ የያዘውን ሁሉን ቻይ ጌታ ተስፋ አድርገው እግዚአብሔር ምርኮ አድርጎ በሚሰጣቸው አካባቢዎች ወንጌልን ለመዘራት የካቲት 28 ቀን 1920 ዓ.ም. (ማርች 7 1928) መድረሻቸውን ጅማ ለማድረግ ከአዲስ አበባ ተነሱ። የማስተባበሪያ ቢሮአቸው አዲስ አበባ እንዲሆን ቀድሞውኑ ወስነዋልና ሚ/ር ራስሙሰንና ባለቤታቸው በአዲስ አበባ እንዲቆዩ ስለተወሰነ ከተጓዣ መካከል አልነበሩም።

ሚሲዮናውያኑ ሥራቸውን ከከፋ ክፍለ አገር ለመጀመር እና ወደ ደቡብ ኢትዮጵያ ለመዝለቅ የአቀዱት ገና ከአገራቸው ሳይነሱ እንደነበር ከላይ ተጠቅሷል። እነዚህ አምስት በቅሎች፣ ሃያ አህዮች፣ ዘጠኝ ፈረሶች፣ ሃያ አምስት እቃ ተሸካሚ ሠራተኞች ሃያ ሁለት ለጓሚዎች (የጋማ ከብቶችን የሚነዱ) እና ሌሎችንም ሰዎች አስከትለው ጉዞአቸውን ወደ ጅማ መስመር

አቀኑ። የሚተመው ተጓዥ ግማሽ ኪሎ ሜትር የሚያህል ርቀት ሸፍኖ ነበር። ታዲያ የተጓዣን መስመር ከፊት ሆኖ መጨረሻውን በአንዴ ለማየት አስቸጋሪ ነበር። ድንኳኖች፣ የሸራ አልጋዎች፣ ስንቅና የተለያዩ የግል ቁሳቁሶች ሁሉ የጭነት ከብቶቹ ላይ ተቀረቀቡ። ተሰባሪ የሆኑትን እቃዎች ደግሞ ለተሸካሚዎቹ እንደየአቅማቸው ተደለደለ። ዘጠኙ ሚስቶናውያንና ልጆቻቸው ዘጠኙ ፈረሶች ላይ ተላፍረው ጉዞው ተጀመረ። ከመካከላቸው ሦስቱ ግለን ኪይን፣ ዋልተር አህማን እና ክላረንስ ዳፍ ትዳር ያልመሠረቱ ወንድላጮች ነበሩ።

ከሚስቶናውያኑ ጋር ገና በ11 ዓመታቸው ከትውልድ ቀድሞአቸው መጥተው በጎንደር በአዲስ አበባ በኋላም በሐረር የኖሩት አቶ ብሩ ዱባለ አብረው ጉዞ ጀምረዋል። በፈረንጆቹና በአበሾቹ መካከል የአስተርጓሚነትንና የማግባባቱን አጠቃላይ ኃላፊነትም ወስደዋል።

አቶ ብሩ በልጅነታቸው ከአገራቸው ከኩሉ የወጡበት ዝርዝር ጉዳይ ገና ጥናት የሚጠይቅ ነው። ሆኖም ከባህልና ከአምልኮ ጋር በተያያዘ መንገድ አባታቸው (አንዳንዶች እንጀራ አባታቸው ይላሉ) በእሳቸው መወለድና ማደግ ደስተኛ ስላልነበሩ ገና እንደተወለዱ እንዲቀበሩ ለአሽከራቸው ትዕዛዝ ሰጥተው እንደ ነበር ሬይሞንድ ዴቪስ በመጽሐፋቸው ጠቅሰውታል።¹⁹

በኋላም ልጃቸውና የልጅ ልጆቻቸው እንደሚመስክሩት ከአገራቸው እንዲሰደዱ በእርግጥ ምክንያት የሆናቸው "በአባታቸው" የተፈረደባቸውን የሞት ፍርድ ለመሸሽ እንደሆነ ይናገራሉ። (ይህን ጉዳይ በተመለከተ በሌላ ገጽ በዝርዝር የምንመለከተው ይሆናል።) የጅማ ከተማ ርቀት ከአዲስ አበባ 357 ኪሎ.ሜትር (ያህል) ሲሆን ዶ/ር ላምቤ በምሥራቅ ሱዳን አድርገው ወደ ወለጋ ከዚያም ወደ አዲስ አበባ ሲያልፉ የሚያውቁት የአባጅፋር መቀመጫ ነች። ተጓዦቹ ከአራት ቀን ጉዞ በኋላ ማረቆ ደረሱ።

ብላቴን ጌታ ጎሩይ ወልደ ሥላሴ
የዶ/ር ላምቤ የቅርብ ወዳጅ

ራስ ብሩ ወልደገብርኤል ዶ/ር ላምቤ ለመጀመሪያ ጊዜ ከሰዓት
ወያ. ኢትዮጵያ እንዲገቡ የጋበዟቸው የወቅቱ የወለጋ ገዥ

ምንጭ ፡ የኢትዮጵያ ታሪክ

በማረቆ ትምህርት ቤትና አንዳንድ ማኅበራዊ ተቋሞች ገንብተው አገልግሎት እንዲሰጡ ተጠይቀው የነበረ ቢሆንም በእቅዳቸው መሠረት የተነሱበትን ምድር ለመርገጥ ጉዞአቸውን ወደፊት ቀጠሉ። ነገር ግን በማረቆ አንድ ታላቅ ሥራ ፈጸሙ፤ አንድ ቀን ጉዞአቸውን አቋርጠው የእግዚአብሔርን ጥልቅ ምሪት በጸሎት ጠየቁ። በስድስተኛው ቀን ጉዞ ወደ ደቡብ ምዕራብ ቀጠሉ። ነገር ግን ወደ ጅማ የሚዘልቀውን መንገድ የሳቱት ገና ከአዲስ አበባ ወጣ እንዳሉና በያዙት ጎዳናም ጂማ ሊደርሱ እንደማይችሉ የተገነዘቡት በጣም ዘግይተው ነበር።

አቶ ብርሃኑ ደረሰ በአንድ የጥናት ወረቀት ላይ ይህንን ጉዳይ በተመለከተ እንደሚከተለው ጽፈዋል፤

በጉዞአቸው መሐል፤ የጉዞ አቅጣጫቸው እንዲጠፋ የእግዚአብሔር እጅ ይህን አደረገች። አቅጣጫቸውንም ስለሳቱ ወደ ተነሱበት ምዕራብ ኢትዮጵያ በመሄድ ፈንታ ወደ ደቡብ ተጓዙ። የእግዚአብሔር ሐሳብ ከእነሱ ይለያልና ፈቃዱ ይፈጸም ዘንድ አቅጣጫቸው እንዲምታታ ሆነ።²⁰

አዎ በሰው ጥንቃቄ የተቀየሰው መንገድ በእግዚአብሔር ጥንቃቄ ወደአልታሰበ አቅጣጫ በማምራቱ ሠራዊቱ ሆሳዕና ደረሰ። ከ230 ኪ.ሜ ጉዞ በኋላ የከምባታና ሃዲያ ዋና ከተማ ወደነበረችው ሆሳዕና ሲገቡ እግዚአብሔር በተገቢው ሥፍራ ተገቢውን ሰው ማስቀመጡ ለሁሉም ድንቅ ሆነባቸው። የአውራጃው ገዢ ደጃዝማች መሸሻ ዶ/ር ላምቤ በወለጋ ክፍለ ሐገር ካፈሩአቸው ወዳጆቻቸው አንዱ ስለነበሩ በታላቅ አጀብ ተቀብለው በክብር ሲአስተናግዱአቸው ከረሙ።

ላምቤና ባልደረቦቻቸው በሆሳዕና ቆይታቸው ወቅት የባለ መድኃኒተኝነታቸው ዝና ከመጠን በላይ ገንኖ ተሰማ። ወዳጆቻቸው ደጃዝማች መሸሻም የሐኪም ቤት አቋቁመው ሕዝቡን እንዲያገለግሉ ጠየቁአቸው። ላምቤ ጥያቄውን ለጊዜው በይደር ይዘውት ወደ ወላይታ ሶዶ ጉዞ ጀመሩ።

ወደ ወላይታ ፈጥነው እንዲነሱ ያደረጋቸው ዋና ጉዳይ የወላይታ አውራጃ ገዢ እና የላምቤ የረዥም ጊዜ ወዳጅ የነበሩት ደጃዝማች ይገዙ በጠና መታመማቸውንና የሕክምና እርዳታም እንደሚፈልጉ በመስማታቸው ነበር።

በዚህ ሁሉ ግጥምጥሞሽ መካከል ግን ላምቤና ሰዎቻቸው የጂማ ነገር ከልባቸው ገና አልጠፋም ነበር። ከሆሣዕና እስከ ወላይታ ባለው መንገድ በየትኛውም አቅጣጫ ወደ ምዕራብ ቢጓዙ ጂማ ሊገቡ እንደሚችሉ ላምቤ ያውቁት ነበር። ነገር ግን ታላቁን የአሞ ወንዝ ማቋረጥ ደግሞ የማይሞከር ነገር እንደሆነ ተረድተውታል። "በመካከል የሚፈጠረውን መላ ማን ያውቃል?" ብለው በመወሰን ተጓዥቶ ወደ ወላይታ አቀኑ። የላምቤ ወዳጅ ደጃዝማች ይገዙ ከወለጋ ወደ ወላይታ ከተዛወሩ ገና ብዙም ያልቆዩ ሹም ናቸው።

ጉዞው እጅግ አድካሚ ነበር፤ በማለዳ እየተነሱ ደንገዝገዝ ሲል የሚያድሩበትን ሥፍራ መርጠው ድንኳናቸውን ይደኩናሉ። በተለየ ሥራ የማይጠመዱት የቡድኑ አባላት ወንጌልን ለመመስከርና ከሕዝቡ ባህል ጋር ለመተዋወቅ ወደ የአካባቢው መንደሮች ይሰማራሉ። ሚስቶናውያኑ ወደ መኝታ ከመሄዳቸው በፊት ተጣጣፊ አርጋናቸውን ዘርግተው በዚያው በለመዱት የምዕራባውያን "ዘዩ" ዝማራ ይዘምራሉ። ከእግዚአብሔር ቃል በየተራ ይማማራሉ። ታዲያ ይህንን ትምህርትና ዝማራ ያለ መቆጠብ የሚካፈሉትና ተጠቃሚ የነበሩት አበሻ አቶ ብሩ ብቻ ነበሩ። ሌሎች ረዳተኞቻቸው በተለይም ለዝማራው ቃና የሚሰጡት ምላሽ እንደ በረዶ የቀዘቀዘ ነበር። በደቡብ ኢትዮጵያ ከአውሮጳው ይልቅ የአገራው የአዘማመር ስልት አይሉ እንዲገኝ ምክንያት የሆነው ይሄው የሚስቶናውያኑ ማበረታቻ ሳይሆን አይቀርም።

ከብዙ ቀናት ጉዞ በኋላ ወላይታ የመድረሳቸው ዜና በአገረ ገዢው ዘንድ ተሰማ። ደጃዝማች ይገዙም ለአንድ ድል አድራጊ ሠራዊት ከሚደረግለት አቀባበል ባልተናነሰ ሁኔታ በክብር ተቀበሏቸው። በአገረ ገዢው ብቻ ሳይሆን በሕዝቡም ዓይን ፊት እግዚአብሔር ምሕረቱንና ሞገሱን የገለጠላቸው ሚስቶናውያን ወላይታ ከደረሱ በኋላ ይህንን መሰሉን አቀባበልና የተከፈተ በር ለማግኘታቸው መጠራጠር ጀመሩ። ስለዚህም መድረሻቸውን ጅማ የማድረጉ አሳባቸው ቀስ በቀስ ከሰመ። ከአገሪቱ ዋና ከተማ አዲስ አበባ በስተቀር የጤና ተቋማት ባልተስፋፉበት ዘመን የላምቤን በወላይታ መገኘት እንደ መልካም አጋጣሚ የቆጠሩት ደጃዝማች ይገዙ ሚስቶናውያኑ ወላይታ ተቀምጠው ሐኪም ቤት እንዲያቋቁሙ ግድ አሏቸው።

ወላይታ ቋሚ ኑሮና ሥራቸውን ለማድረጅ ከመወሰናቸው በፊት ላምቤ ወደ ሲዳማ ለመሔድ ተነሣሡ፤ የጉዞአቸውን ምክንያት ሬይሞንድ ዴቪስ እንዲህ ብለው ጽፈዋል።

ደጃዝማች ብሩ የጎረቤት ጠቅላይ ግዛት በሆነችው በሲዳማ ተሹመው (በደጃች ባልቻ ምትክ) መምጣታቸውንና በዚያም እንደሚኖሩ ሚሲዮናውያኑ ሰሙ። ላምቤን የሚያህል ታላቅ እንግዳ መጥቶ የደጃዝማችን አደባባይ ሄዶ አለመጎብኘትና እጅ ያለመንሳት በኢትዮጵያውያን ባህል ዘንድ የማይታሰብ ነውና የላምቤ ሰዎች ወደ ሐገረ ሰላም መሄድ ግዴታቸው ነበር።

በጊዜው የሲዳሞ ጠቅላይ ግዛት ዋና ከተማ ሐገረ ሰላም ሩቅና የብዙ ቀናትን ጉዞ የሚጠይቅ ስለሆነ የተቀሩት የቡድኑ አባላት በወላይታ እንዲቆዩ አድርገው ዶ/ር ላምቤና ከላረንስ ዳፍ ወደ ሲዳሞ ጉዞ ቀጠሉ። እንደደረሱም አገረ ገዢው የሞቀ አቀባበል አደረጉላቸው። ገጸ በረከትንም ከሰጡአቸው በኋላ እዚያው እንዲኖሩ ጠየቁአቸው።²¹

እንዲህ ያለውን አጋጣሚ በታሪክ ተመዝግቦ ለሚያነበው ሰው እግዚአብሔር ሊሠራ በተነሳበት ወቅት ለዓላማው የሚገለገልባቸውን ባሪያዎቹን እንዴት እንደሚያሰናዳ ለመረዳት አያዳግተውም።

ዶ/ር ላምቤ ገና ከአዲስ አበባ ከመነሳታቸው በፊት አልጋወራቸው ተፈሪ መኮንን በነበረባቸው ፖለቲካዊ ውጥረት ምክንያት ግልጽና የተብራራ የሥራ ፈቃድ ባይሰጡአቸውም ነገር ግን የጠቅላይ ግዛቱ አገረ ገዢዎች የሚሰጧቸው ፈቃድ በእሳቸውም ዘንድ ተቀባይነት እንደሚኖረው ለላምቤ አረጋግጠውላቸው ነበር። ታዲያ የአገረ ገዢዎች ተደጋጋሚ ግብዣ፣ እንዲሁም የአልጋ ወራሹ የመጨረሻ ንግግር ሲታሰብ ምናልባት እግዚአብሔር ወደ ወደደው መንገድ እየመራቸው ስለመሆኑ የበለጠ ማሳሰል ጀመሩ። ግብዣውንም ተቀበሉ። በእግዚአብሔር ርዳታ ሦስት ስልታዊ ቀጠናዎች በሚሰዩናውያኑ ልብ በቂ ሥፍራ ይዘዋል። ከምባታ፣ ወላይታና ሲዳማ። በእነዚህ ሦስት ቦታዎች ሁሉንም በእኩል ጊዜያት ለማድረጅት ሚስዮናውያኑ ራሳቸውን ማደላደል ጀመሩ። ግሌን ኬይን ከላምቤ ቤተሰብ ጋር በሲዳማ ለመኖር ጋርቢቾ ላይ ድንኳን ተከሉ፤ ቋሚ ጎጆም ለመቀለስ ውጣ ውረዱን ተያያዙት። ሚ/ር ሮድ ባለቤታቸውና ልጃቸው እንዲሁም ሚ/ር ዳፍ እና አህማን በወላይታ

ተቀምጠው ማገልገልን ወደዱ። በኬንያ የብዙ ዓመታት የሚሲዮናዊነት ልምድ ያላቸው ሚ/ር ሮድ የወላይታው ገዢ ደጃዝማች ይገዙ በመረጡላቸው ተስማሚ ቦታ ከአገሬው የቤት አሠራር ብዙም ባልተሻለ መንገድ ጎጆዎችን ቀለሱ። በወላይታ አቶና የተመሠረተው የሚስቶን ጣቢያም ሕይወት መዝራት ጀመረ። በሚሠሩና በሚያሠሩ፣ በታመሙና በታካሚዎች፣ በአስታማሚዎችና በሐኪሞች እንቅስቃሴ ደመቀች።

ዶ/ር ላምቤ ቤተሰቦቻቸውንና የሥራ ባልደረቦቻቸውን በጋርቢች ትተው የወላይታ ጣቢያ በእግሩ እስኪቆም ድረስ ሥራውን አስተባብረው ወደ ሲዳማ ተመለሱ። ጋርቢች ከጠበቁት በላይ ሞቅ ብላለች። የዚያን ዕለት አዳራቸው በድንኳን ውስጥ ሳይሆን በጎጆ ቤት ውስጥ ሆነ።

ቀደም ብለው ሲዳማ ሄደው የነበሩት ሚ/ር ዳፍ አዲስ ጣቢያ ለመክፈት ጥር 2 ቀን 1921 ዓ.ም. (ጃንዋሪ 10 ቀን 1929) ወደ ከምባታና ሃዲያ አውራጃ ዋና ከተማ ወደ ሆሣዕና መጡ። አብረዋቸውም ሚ/ር አናን ተመደቡ። ሚ/ር አናን ከቀዳሚዎቹ ሚስቶናውያን የሚቆጠሩ ቢሆንም ሆሣዕና የደረሱት ከወራት መዘግየት በኋላ ከሁለተኛው የሚስቶኑ ቡድን አባላት ጋር ነበር። የሁለተኛውን የወንጌል መልእክተኞች ቡድን አባላት ከአዲስ አበባ ተቀብለው ወደ ደቡብ ኢትዮጵያ ያመጧቸው ዶ/ር ላምቤ ናቸው። ሚ/ር ዳፍ (ከሲዳማ) አዲሶቹ አገልጋዮች (ከአዲስ አበባ) ሆሣዕና የደረሱት በአንድ ቀን ነበር።

ከ12 ቀናት ውጣ ውረድ በኋላ ሆሣዕና አጠገብ በዱባንሾ ቀበሌ ፊታውራሪ ወልደ መስቀል ከሚባሉ ባለመሬት ቦታ ተከራዩ። የሆሣዕና ሥራ መሠረት የያዘ የመሰላቸው ላምቤ ወደ ወላይታ ለመሄድ በጉዞ እንዳሉ አንድ ፈረሰኛ እየጋለበ ከኋላቸው ደረሰባቸውና ያልጠበቁትን ወሬ አመጣላቸው፤ ለካስ ፊታውራሪ ወልደ መስቀል የኮንትራቱን ውል አፍርሰው ሚሲዮናውያኑ መሬታቸውን ለቀው በአስቸኳይ እንዲወጡ አዘው ኖሯል። አማራጭ አልነበረም። ሦስት ቀን ካንገራገሩ በኋላ መሐመድ የተባለ ሕንዳዊ ነጋዴ ለማሠራት ጀምሮ የነበረውን ጅምር ቤት ተከራይተው ወደ ሆሣዕና ከተማ መጡ። እንዲህ ባላለቀ ጅምር ቤት ውስጥ ውጥን ዓላማ ይዘው ፍፃሜውን መጠባበቅ ጀመሩ። ድንኳናቸውን በጅምሩ ቤት ጣራ ስር ተከሉ። ማንም ሊጠጋቸው በማይወድበት በዚህ ወቅት ከወጣቱ ኤርትሮ (አቶ ሽጉጤ) ጋር ተወዳጁ። ያን ጊዜ ሽጉጤ በሕንዳዊው ነጋዴ በመሐመድ መደብር ውስጥ ይሰሩ ነበርና። በወቅቱ በአዲስ አበባ

ከተማ ባሉት የመንግሥት ባለሥልጣኖች ዘንድ " ፀረ-ነጭ " ስሜት ያቆጠቆጠበት ሁኔታም ተፈጥሮ እንደነበረ ፒተር ኮትሬል ገልፀውታል፤ " ይህ ወቅት ቀሳውስቱ እጅግ ከፍተኛ ተቃውሞ ያነሳሱበት ወቅት ነበር። በከፋ ክፍለ ሐገር ጣሊያናውያን የሆኑ የካቶሊክ ሚሲዮን አባላት ግልጽ ባልሆነ መንገድ ስድስት ጣቢያዎችን ይዘው ነበር። እንዲላቁ በተነገራቸው ጊዜ በጣሊያን ሌጋሲዮን በኩል የኢትዮጵያ መንግሥት ከፍተኛ መጠን ያለው የገንዘብ ካሣ እንዲከፈላቸው ጠየቁ²²

እንዲህ ያለው ወሬ በዋናው ከተማ ውስጥ መናፈስ ጣሊያንን እንደ ቆዩ ደመኛ ለሚያይ ኅብረተሰብ የቀሳውስቱን ስውር ሐሳብ ያለ ምንም ማረጋገጫ እንዲቀበለው አስችሎታል።

በሆሣዕና ብቻ ሳይሆን በወላይታና፣ በሲዳማም ላምቤንና ማኅበራቸውን የሚቃወም ተመሳሳይ ችግር በአንድ ሰሞን መከሰቱ ለሚስዮናውያኑ አደናጋሪ ክስተት ነበር። ከጥቂት ወራት በፊት እንደ እግዚአብሔር መልእክተኛ ተቀብለዋቸው የነበሩት መኳንንቶችና፣ ገዢዎች በዓይናቸው ለማየት እንኳን ሲጠየቋቸው መመልከቱ በእርግጥም አሳዛኝ ነበር። እግዚአብሔር ይህንን ያደረገው ማን ያውቃል? ምናልባት ከገዢዎች ይልቅ በእርሱ ላይ እንዲደገፉ ሊያስተምራቸው ወደ ሊሆን ይችላል።

መዋከቡ በሁሉም አውራጃዎች ቀጠለ። በሆሣዕና ያሉቱ በተለይም ሚ/ር ዳፍ ምንም አይነት ፈቃድ ስለሌላቸው በሁለት ሳምንት ውስጥ አውራጃውን ለቀው እንዲወጡ የመጨረሻ ማስጠንቀቂያ ተሰጣቸው። ሲዳማ ያሉቱ ሚ/ር ኬይንና ሆርን ጋርቢቾን ለቀው ወደ አዲስ አበባ መጓዝ ግድ ሆነባቸው። ሚ/ር ኬይን ከሲዳማ በተነሱ እለት በማለዳ ጸሎታቸው፤

"ለሕዝቤም ለእስራኤል ስፍራ አደርግለታለሁ፤ እተክለውማለሁ፤ በስፍራውም ይቀመጣል፤ ከዚያም በኋላ አይናወጥም፤ እንደቀድሞው ዘመንና በሕዝቤ በእስራኤል ላይ ፈራጆች እንዳስነሳሁበት ጊዜ ግፈኞች ተመልሰው አያስጨንቁትም፤ ከጠላቶችህም አሳርፍሃለሁ።" (2ሳሙ. 7:10) በሚለው ጥቅስ ላይ ተመርኩዘው ሲጸልዩ አንድ ቀን ተመልሰው እንደሚመጡ ውስጣዊ መረዳት እንደነበራቸው ኋላ ላይ መስከረዋል። በ1922 ዓ.ም. በመጋቢት ወር መጀመሪያ ላይ አዲስ አበባ ደረሱ። አንዱ ዓመት የመንከራተት ዘመን ሆኖባቸው አለፈ።

መጋቢት ወር መጨረሻ ላይ ገን በአሜሪካን ሌጋሲዮን ግፊት ጭምር የውጭ ጉዳይ ሚኒስትሩና ሚስቶናውያኑ ከስምምነት ላይ ደረሱ። የስምምነቱ ውል አስራ አምስት አንቀጾችን የያዘ ሲሆን በአስራ ሦስተኛው አንቀጽ መጨረሻ ላይ ገን በደጃዝማች ይገዙ ጫና ጠማማ ሐረግ ተሰንቅርበት ነበር፤ ይህንን " የሃይማኖት ነገር እንደማይሰበኩ ቃል ገብተዋል" የሚለውን ዓረፍተ ነገር ሲያዩ ላምቤ ለመፈረም አቅማሙ። ከብዙ ድርድር በኋላ ገን ዓረፍተ ነገሩ ተሰርዞና ሌላ አዲስ ረቂቅ ተዘጋጅቶ ውሉን በፈርማቸው አጸደቁ። መጋቢት 23 ቀን 1921 ዓ.ም . ለከምባታና ሃዲያ አገረሽዥ ለደጃዝማች መሸሻ የፈቃዱ ውል ሳይሆን ደብዳቤው ተላለፈላቸው። የደብዳቤው የአማርኛ ትርጉም የሚከተለውን ይመስላል፤

የዶ/ር ላምቤ ማኅበር ለሕመምተኞች መታከሚያ የሚሆን ሆስፒታል በገንዘባቸው እንዲያቋቁሙ ተፈቅዶላቸዋል። ስለሆነም አትከልክሏቸው።

ደግሞ በሚቆመው ሆስፒታል ቅጥር ግቢ አንድ የትምህርት ቤት አሠርተን ቋንቋና የእጅ ጥበብ ሥራ እናስተምር ብለዋል። ስለሆነም አንዳንድ የሃይማኖት ጉዳዮችን እንዳያስተምሩ አልፎ አልፎ እንድትከታተሉላቸው ይህ ትዕዛዝ ተላልፎላችኋል።²³

መጋቢት 23 ቀን 1921

ብላቴን ጌታ ኅሩይ ወልደሥላሴ

የትእዛዙ ደብዳቤ ሆኖና ከደረሰ በኋላ(ሚ/ር ክላረንስ ዳፍ ግን መልእክቱ የደረሰው በደብዳቤ ሳይሆን በስልክ ነበር ይላሉ።) ሚስቶናውያኑ በዚያው እንዲቆዩ ለመንገር ሹማምንቱ ወደተከራዩበት ቤት ሲሄዱ የመጨረሻው የማስጠንቀቂያ የጊዜ ገደብ አልቆ ነበር። ሚ/ር ዳፍም ጓዛቸውን ለጭነት እንደሚመች አድርገው በመቀርቀብ የስንብት ራት ሲቆርሱ መልዕክተኞቹ ከምሽቱ 12:00 ሰዓት እን ሚ/ር ዳፍ ቤት ደረሱ። ቅርቅሱ ተፈታ፣ የተቆረጠው ተስፋ ተቀጠለ፤ ቀሪውን ነገር ራሳቸው ላምቤ ከአዲስ አበባ ሲመጡ ለመጨረስ ተስማምተው የሳቸውን መድረስ እየጠበቁ ሚስቶናውያኑ በዚያው ቀናትን አሳለፉ።

ላምቤ ወደኋላ የዘገዩበት ምክንያት ዘላቂውን የሥራ ሂደት ለማቃናት ከንጉሥ ተፈሪ መኮንን ጋር ለመወያየትና ቁርጥ ያለ ውሳኔአቸውን ለመስማት፣ እንዲሁም በወቅቱ ታመው የነበሩትን ባለቤታቸውን ሚስት

ላምቤን ለሕክምና ወደ አሜሪካን አገር ለመሸጥ ነበር። ላምቤ ንጉሥ ተፈሪ መኮንንን ለማነጋገር የቻሉት ከብዙ ቀጠሮ እና መጉላላት በኋላ ቢሆንም ውጤቱ ግን በጣም አስደሳች ነበር። ራሳቸው ላምቤ ከንጉሡ ያገኙትን ተስፋ እንደሚከተለው መዝግበውታል። "አንተን ልረዳህ እንደማልፈልግ ተስምቶህ እንዳትቀየመኝ፤ ምን አይነት ጠላቶች እንዳሉብኝ አንተ አታውቅም፤ ብዙ መልካም ነገር ላደርግልህ ወደምበቃበት ደረጃ እስከምደርስ እስከ አንድ አመት ጊዜ ያህል ብዙ እንዳደርግልህ አትጠይቀኝ"²⁴

ላምቤና ንጉሥ ተፈሪ መኮንን የተወያዩት በሚያዝያ ወር መጀመሪያ ላይ 1921 ዓ.ም. ነበር። በዓመቱ መጋቢት 24 ቀን ንግሥተ ነገሥታት ዘውዲቱ በድንገተኛ ሕመም አረፉ። በሚቀጥለው ዓመት በጥቅምት 23 ቀን 1923 ዓ.ም. ቀዳማዊ ኃይለ ሥላሴ ንጉሠ ነገሥት ዘኢትዮጵያ ተብለው ወደ ፍጹማዊው የዘውድ ሥልጣን ተሸጋገሩ። ከላምቤ ጋር በቃል ኪዳን መዝለቃቸውና ያለመዝለቃቸው በኋለኞቹ ምዕራፎች ውስጥ ይብራራል።

ከላይ እንደተጠቀሰው የፈቃዱ ውል ስምምነት ዜና አስቀድሞ የደረሰው ለከምባታና ሃዲያ አገረ ገዢ ለደጃዝማች መሸሻ ነበር። የፈቃዱ ውል በተረቀቀበት ሰዎን አዲስ አበባ የነበሩት ደጃዝማች ይገዙ ግን ውል በማርቀቁ ሂደት ዋነኛ ተዋናይ ነበሩ። ከአድካሚና ተደጋጋሚ ውይይት በኋላ የጸደቀውን ባለ አሥራ አምስት አንቀጽ የውል ሰነድ ይዘው ወደ ወላይታ የወሰዱትና ለተጠባባቂው አገረገዥ ያስረከቡት ሚ/ር ሮድ ናቸው። ወላይታ የነበረው የሚስቱን ሥራ እንደ ሲዳማውና እንደ ከንባታው ብዙ መታወክ ባይደርስበትም ተጨማሪ የሕንፃ ሥራ እንዳያከናውን ተገድቦ ነበር። አገረ ገዢው አዲስ አበባ በነበሩበት ወቅት ወላይታ የተላከው ደብዳቤ ይዘት የሚከተለው ነበር።

ይድረስ ከክቡር ደጃዝማች ይገዙ

የደክተር ላምቤ ማኅበር በደጃዝማች ይገዙ ግዛት በወላሞ አንድ ሆስፒታል በገንዘባችን ሰርተን አቁመን እንድናስታምም ብለው ፈቃድ ቢለምኑ፤ ደጃዝማች ይገዙ ለራሱም ለወላሞም ሕዝብ ሆስፒታል ማቆም የሚያስፈልግ ነው ያለ እንደሆነ፤ የደክተር ላምቤም ማኅበር የሐኪሞቹን ደመወዝና የመድኃኒቱን ዋጋ ሆስፒታልም የምናሰራበት ገንዘብ ከመጓግሥት አንጠይቅም ያሉ

እንደሆነ በገንዘባቸው አንድ ሆስፒታል አሰርተው ለማቆም ተፈቅዶላቸዋል።

ደግሞ በሚቆመው ሆስፒታል ቅጥር ግቢ አንድ የትምህርት ቤት በገንዘባችን አሰርተን ቋንቋና የእጅ ጥበብ ሥራ እንድናስተምር ይፍቀዱልን ብለው ስላመለከቱ የእጅ ጥበብና ቋንቋ ለማስተማር ተፈቅዶላቸዋል። ነገር ግን የኢትዮጵያን ቤተ ክርስቲያንና የኦርቶዶክስን ሃይማኖት የሚቃወም ትምህርት እንዲያስተምሩ ከልከል ናቸውና ተጠባባቂ አድርገው ... እንዲያስጠብቁ ይሁን ብለዋል።²⁵

ከሦስተኛው የሲዳማ ሚስቶን ጣቢያ ሚስቶናውያንን አስለቅቀው ስለነበር በዚህን ወቅት አንድም ሰው አልነበረበትም፡፡ ላምቤ ከንጉሥ ተፈሪ መኮንን ጋር ከተነጋገሩ በኋላ ለደጃዝማች ብሩ የተጻፈ ደብዳቤ ይዘው ነበር ሲዳማ ለመድረስ ከአዲስ አበባ የተነሱት። ደብዳቤው በጊዜው በኢትዮጵያ ምድር ከነበሩት ባለሥልጣናት ከመጨረሻው "ታላቅ ሰው" ከመጻፉ በስተቀር ስለ ላምቤ ማኅበር ትርጉም ያለው ነገር ፋይዳ ያለው አመራር አይሰጥም ነበር።

በሰም ያልታሸገውን ፖስታ ከፍተው በቡድን ያነበቡት ዶ/ር ላምቤ፡ ሚ/ር ሮድ፣ ሚ/ር ኬይን እና ሚ/ር ሆርን በደብዳቤው ይዘት ተስፋ በመቁረጥ ነበር በነሐሴ ወር አጋማሽ ላይ ሐገረ ሰላም የደረሱት። ለደጃዝማች ብሩ ደብዳቤውን ሲያስረክቡ ግን የተፈጸመው ታሪክ ፈጽሞ ሊሆን ከሚገባው ወይንም ከጠበቁት ውጭ ነበር። ዶ/ር ላምቤ ሁኔታውን እንደሚከተለው በመጽሐፋቸው ውስጥ መዝግበውታል፤

የንጉሥ ተፈሪ መኮንንን ደብዳቤ ይዘን ወደ ከቡርነታቸው ደጃዝማች ብሩ ዘንድ ቀረብን፤ ሰውዬው በዙፋን አምሳያ በተሠራው መቀመጫ ላይ ተደላድለው ተቀምጠው ነበር። የንጉሣዊውን ማኅተም ሲመለከቱ ከተቀመጡበት ተነሥተው በመቆም እጅ ነሡ። በዚያን ዘመን ለንጉሠ ነገሥቷ ወይም ለአልጋ ወራሹ ማኅተም በዚህ ሁኔታ ክብር መስጠት የተገባ ነበርና። ፓስታውን ከፍተው በፍጥነት በአነበቡ መጠን ፈገግታ በፈታቸው ላይ ይነበብ ነበር። በትክክል በመስመሮች መካከል (ያልተጻፈውን) እያነበቡ እንደነበር ተረድቻለሁ። "በጣም ጥሩ ደብዳቤ ነው" አሉ። አሁን እንግዲህ ችግር የለም። እዚሁ መቆየት ትችላላችሁ።

..... ለመሆኑ በሲዳሞ ማስፈር የምትፈልጉት ምን ያህል ሚስቶናውያንን ነው? ብለውም ጠየቁኝ።²⁶

ከዚህ በተጨማሪ ብርዳማውን የጋርቢች አካባቢ ለቀው በሌላ ቦታ ለመሥፈር ከፈለጉ ይህን ከማድረግ እንደማይከለክሉ አረጋገጡላቸው። ሚስቶናውያኑ ከብርዳማው ከፍታማ ጋርቢች የገጠር ቀበሌ ወረድ ብለው ለጤና ተስማሚና ብዙ ሕዝብ በሚኖርበት በሆማች የሚስቶኑን ጣቢያ ቆረቆሩ።

ከዚህ ዓይነት ውጣ ውረድ በኋላ የወላይታና የሲዳማ ጣቢያዎች ተረጋግተው ተልእኮአቸውን ጀመሩ። ከወላይታም ይልቅ የተብራራና

የሆማች ሚስቶናውያን ለመጀመሪያ ጊዜ ድንኳን የተከለበት ቦታ ፎቶው።

ግልጽ ፈቃድ የሌለው የሲዳማ ጣቢያ እስከ ጣቢያን ወረራ ድረስ አንዳች እንቅፋት ሳይነካው በጸጥታና ቀስ በቀስ የወንጌሉን ቃል መዝራቱን ተያያዘው። በ1922 ዓ.ም. አጋማሽ ጀምሮ የሚስቶኑን ደጅ ደጋግመው የሚጎበኙት እነ አቶ ገንሜ ኡንዴም ወደ ክርስትና እምነት ተመለሱ።

በወላይታ የእግዚአብሔር እርሻ ለወንጌል ዘር ተዘጋጅቷል። የሚስቶናውያኑ የቅርብ ረዳቶች ከሆኑት የአገሬው ሰዎች ቀድመው "በአንድ ለአንድ" የወንጌል ስርጭት ዘዴ ጥቂት የአገሬው ሰዎች ወደ እግዚአብሔር ነገር ዘወር ማለት ጀመሩ። ሚስቶናውያን ሄደው ወንጌልን ሰበከው ወደ እምነት ካመጧቸው ሰዎች የሕይወት እንቅጥልሽን ፍቺን ለማወቅና፡ የኑሮ

መላ ለማግኘት አዋቂ ፍለጋ የሚመጡት ብዙዎች ነበሩ። በዚህ አይነት ከተለወጡት ሰዎች መካከል አቶ ዋንዳሮ አንዱ ሆነዋል።

በከምባታና ሃዲያ ዙሪያ ያለው ውስብስብ ጉዳይ ግን ገና መፍትሔ አላገኘም። የችግሩን ቋጠሮ የበለጠ ያጠበቀው ብላቴን ጌታ ጎሩይ ወልደ ሥላሴ ለደጃዝማች መሸሻ የጻፉት ደብዳቤ ነው። ደብዳቤው ለሚስቶናውያን የመቆያ ፈቃድ ያጎናጸፈ ቢሆንም " አንዳንድ የሃይማኖት ትምህርቶችን እንዳያስተምሩ አልፎ አልፎ እንድትከታተሉአቸው" በሚል ዓረፍተ ነገር የታሰረ በመሆኑ እነ ሚ/ር ዳፍን አላፈናፍን አላቸው። ዶ/ር ላምቤ ሰኔ 6 ቀን 1921 ዓ.ም. ሆሣዕና መጥተው የተፈቀደላቸውን ያህል ለመኖር አነስተኛ ክሊኒክና መኖሪያ ቤቶች የሚሠሩበትን ጣቢያ ለመክፈት ተስማሚ ቦታ ሲያፈላልጉ የላምቡዳን ቀበሌ ምርጫቸው አደረጓት። ከቦታውም ምቹነት ሌላ የባለመሬቱን የፈታውራሪ ወልደመስቀልን ጭቅጭቅ ለመገላገል ዱባንቶችን መልቀቅ አስፈላጊ ነበር። የላምቡዳ የሚሲዮን ጣቢያ የመሬት ኪራይ ውል የተፈጸመው ሰኔ 23 ቀን 1921 ዓ.ም. ነበር።

አስቀድመው ማረፊያቸውን ሠርተው፣ በሕዝቡ መካከል እየኖሩ፣ የሕዝቡን ቋንቋ አጥንተው በሚገባው ቋንቋ ወንጌል ለመስበክ ልባቸው ቢጓጓም ሚ/ር ዳፍ እና አነን ቋሚ ጎጆ ሳይቀልሱ ሰባት ወር ማለፉ ያስቆጫቸው ሚስቶናውያን የክረምቱን ወራትና እስከ መስከረም አጋማሽ ድረስ ያለውን ጊዜ ለቤት ሥራ አዋሉት። በከተማው ውስጥ አብዛኛው ነዋሪ አማርኛ ቋንቋ ተናጋሪ ስለነበረ ጳላም በከባድ የጉልበት ሥራ ስለተጠመዱ የሃዲያኛ ቋንቋ ችሎታቸው ያሰቡትን ያህል ሊሆን አልቻለም። ብቻ ሁሉም ነገር ከታሰበበት ከአስር ወራት በኋላ በመስከረም ወር መጨረሻ በ1922 ዓ.ም. ላይ የወንጌል ሥራቸው እውን መሆን ጀመረ። ሚ/ር አነንና ሚ/ር ዳፍ የምሥራቹን ዜና ለአዝማችቻቸው በሚከተለው ደብዳቤ አስተላለፉ፤

ለተወደዳችሁ የአብሲኒያን ሚሽን የመስክ ሥራ ዳይሬክተሮች፡
የተወደዱ ዶ/ር ላምቤ እና ሚ/ር ሮድ የመስከረም ወር እነሆ በግንባታ ሥራ አለፈ። በልባችሁ ደስታ የሚሆን ምሥራች ልንገባራችሁ እንወዳለን። ይኼውም በሃዲያኛ ቋንቋ የሰንበት የአምልኮ ስብሰባ መጀመራችን ነው። በመስከረም ወር የመጀመሪያ ሳምንት እኔና ሚ/ር አነን በአካባቢያችን ባሉ መንደሮች እየተዘዋወርን ሕዝቡን እሑድ ጥዋት መጥተው የእግዚአብሔርን ቃል እንዲሰሙ ጋበዝናቸው። በልቅሶ ሥነ ሥርዓት እና በደቦ ስራ

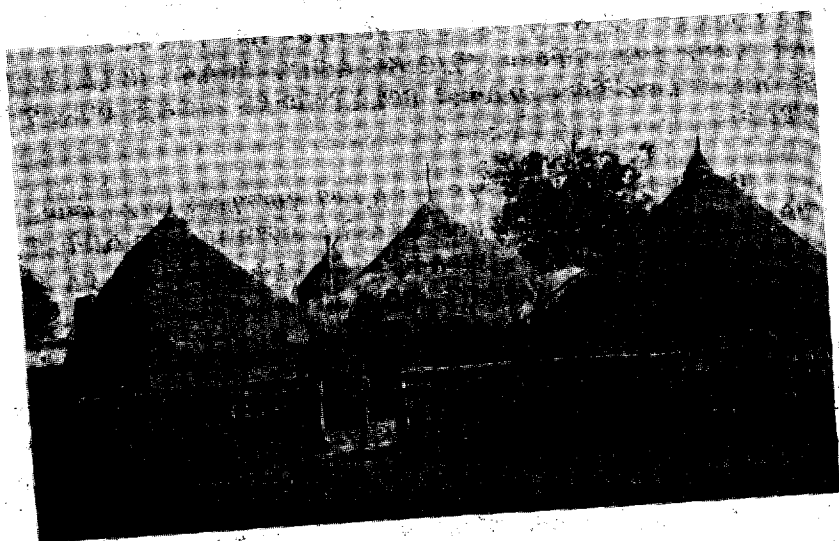
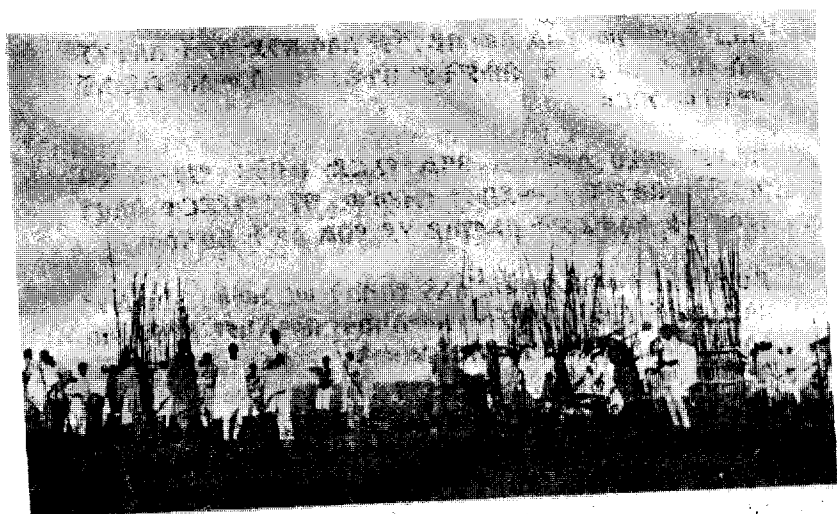
ባቢያ የጠበቅነው ያህል ሰው ባይገኝም ሰላላ አንድ ሰዎች ስለተገኙ ደስ ብሎናል። ሌሎች ብዙዎችም ከጉዳያቸው ሲመለሱ ወደ እኛ መጥተው ነበር።

ከዚያም ወዲህ ለመስቀል በዓል፣ የእርድ ከብት፣ ማገዶና ችቦ ዝግጅት ብዙዎቹ ቢመደቡም ግብዣው ግን የማያቋርጥ ስለሆነ የየሳምንቱ ተሳታፊዎች በአማካይ ሃያ ያህል ሰዎች ይሆናሉ።

ይህ የ1922 የመስከረም ወር ለእኛ የበረከት ወር ነው። ... ከሁሉም በላይ ሰዎች ስለእኛ ያላቸው አመለካከት በመልካም እየተለወጠ ስለሆነ እግዚአብሔርን አመስግናል። ²⁷

በላምቡዳ ዙሪያ የወንጌል ስርጭት እንዲህ በበፊው ለመጀመር ሚስቶናውያኑም ከአካባቢው ሕዝብ ጋር እንዲቀራረቡ ጠንካራ መሸጋገሪያ የሆናቸው ገና በዱባንቾ ሳሉ የተዋወቁቸው ሁለት ወጣቶች ናቸው። በመጀመሪያ ኤርትሮ ዳዳ፣ ሁለተኛው ሰብሮ ወሰሮ ይባላሉ። ኤርትሮ ዳዳ ጳላ አቶ ሽጉጤ የተሰኙት ቅልጥፍናንና ቅንነትን እምነትንም የተላበሱና በዚያን ጊዜ ገና የሃያ አመት ዕድሜ ወጣት ነበሩ። አቶ ሰብሮ ደግሞ የአስራ ሁለት አመት ታዳጊ ናቸው። ሚ/ር ዳፍ ሰብሮን "የሴፍ" በሚል ቅጽል ስም ነበር የሚጠሯቸው። ሁለቱም በሚሲዮናውያኑ ተወዳጅ ሠራተኞች ሆነዋል።

በወላይታ በከምባታና ሃዲያ በሲዳማ የወንጌልን ሥራ መሠረት ለማስያዝ ሁሉም የሚስቶን አባላት በጸሎት፣ በምክክርና በጉልበት ዋጋ በሚከፈሉበት የ1921 ዓ.ም. የሁለተኛው መንፈቅ ወራት ላይ ያለ ብዙ ውጣ ውረድ አራተኛው የሚስቶን ጣቢያ በማረቆ ተከፈተ። ሚሲዮኑን በማረቆ ለመክፈት መሸጋገሪያ የሆናቸው ከሁለት አርመናውያን ወንድማማቾች ጋር መተዋወቃቸው ነበር። አንዱ በአዲስ አበባ ከተማ የታወቀ ነጋዴ ሲሆን ሁለተኛው ደግሞ በማረቆ ሰፊ እርሻ አቋቁሞ የሚተዳደር ነበር። ባለእርሻው የአርመን ተወላጅ ከመሬቱ ከፍሎ ለሚስቶናውያኑ በኪራይ መልክ ሰጣቸው። በዚያም አርሻል እና ኪሪ ኪርክ እንዲሁም ቻርልስ ባርተን የተባሉ ሚስቶናዊያን ሰፈሩ። የማረቆ ጣቢያ ምንም እንኳን እንደ ሦስቱ ግንባር ቀደም አውራጃዎች ዝናው የገነነ ባይሆንም እስከ ጣሊያን ወረራ ድረስ ከፍት ሆኖ የቆየ ጣቢያ ነበር።

ԲՈՆԵՄԱՆԻ ԲԱՄԲԱՆԻ ԲԱՄԲԱՆԻ ԵՐԵՎԱՆԻ
 ԵՐԵՎԱՆ : Cords of Love